

Ελληνισμός

# ΕΛΛΗΝΙΣΜΟΣ

ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΟΝ

ΤΙΜΗ ΣΥΝΔΡΟΜΗΣ ΠΡΟΠΑΗΡΩΤΕΑ

- 'Εν Ἀθήναις . . . . . Δ. αχ. ν. 4.
- 'Εν ταῖς ἐπαρχίαις . . . . . » " 5.
- 'Εν τῷ ἔξωτερικῷ . . . . . » " 8.

ΟΥΔΕΝΙ ΑΠΟΣΤΕΛΛΕΤΑΙ ΔΩΡΕΑΝ

Δικτριβαὶ μὴ ἀπάδουσαι τῷ σκοπῷ τοῦ φύλλου δημοσιεύονται δωρεάν.  
Τὰ χειρόγραφα δὲν ἐπιστρέφονται.

ΕΤΟΣ Α'. — ΑΘΗΝΗΣΙ 15 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ 1880. — ΑΡΙΘ. 4

## ΕΙΔΟΠΟΙΗΣΙΣ

Ἔνεκα σπουδαιοτάτων λόγων διακόπτομεν πρὸς καιρὸν τὴν συνέχειν τῆς «Πολιτικῆς κωμωδίας τῆς Εὐρώπης.» Ἄντ' αὐτῆς δ' ἀρχόμεθα ἀπὸ τοῦ παρόντος φύλλου δημοσιεύοντες ὄραϊον ἀνέκδοτον ἔργον τοῦ Jules Verne ἐπιγραφόμενον «Ἡ Ἀτμήλατος Οἰκία ἢ Περιήγησις ἐν τῇ μεσημβρινῇ Ἰνδικῇ.»

Ο ΕΛΛΗΝΙΣΜΟΣ χαίρει τῆς ἐγκριτικῆς ἀσφαλείας συναδέλφους ἐφημερίδας καὶ πάντα τὰ περιοδικὰ, ὧν ἡ σύνταξις κατανοοῦσα τὴν ὑψηλὴν τῆς καλῶς ἐννοουμένης δημοσιογραφίας ἀποστολὴν, ὡς καὶ τὴν σπουδαιότητα τοῦ ἀμοιβαίου τῶν διακεκριμένων ὀργάνων αὐτῆς δεσμοῦ, μηδέως δ' ὑπολαμβάνουσα αὐτὴν ὡς ἀπλοῦν κερδοσκοπίας ἐπιτήδευμα, ἔσπευσε προθύμως ν' ἀνταλλάξῃ μετὰ τοῦ «Ἑλληνισμοῦ» τὸ ἐκυτῆς φύλλον. Ἐκφράζει δὲ τὴν βλαθεὶαν αὐτοῦ εὐγνωμοσύνην εἰς πάντας, ὅσοι συνετέλεσαν ὀπωδήποτε εἰς εὐδωσιν τοῦ κοινωφελοῦς αὐτοῦ σκοποῦ, οὔτινος ἡ κατανόησις περσεκέυασε τὴν καλλίστην ὑποδοχὴν τοῦ «Ἑλληνισμοῦ» ἐντὸς καὶ ἐκτὸς τῆς Ἑλλάδος, σπευσδόντων πλείστων ἀγαθῶν πατριωτῶν εὐγενῶς καὶ προθύμως νὰ συνδράμωσιν αὐτὸν ἠθικῶς τε καὶ ὑλικῶς. Οὐδόλως δ' ἀμφιβάλλομεν ὅτι καὶ ἡ ταχυδρομικὴ ὑπηρεσία ἦτε κεντρικὴ καὶ ἡ ἐν ταῖς ἐπαρχίαις μετ' ἱερότητος ἐπιτελοῦσα τὰ ἐκυτῆς καθήκοντα θέλει εὐχρεστηθῆ νὰ λάβῃ τὴν δέουσαν πρόνοιαν, ὅπως μὴ παρακωλύηται ὀπωδήποτε ἡ εὐχερῆς καὶ ἔγκαιρος τοῖς συνδρομηταῖς παραδόσις τοῦ φύλλου τοῦ «Ἑλληνισμοῦ» κατὰ τὴν ἐναρξίν μάλιστα τοῦ σταδίου

τοῦ, ὅτε ἀνυπολόγιστοι δύνκνται ν' ἀποβῶσι τῷ ἐκδότῃ αἱ ἐξ οἰκισθῆποτε ἑλλείψεως τῶν ταχυδρομικῶν ὑπαλλήλων προκίψουσαι ζημίαι.

## ΕΠΙΣΤΟΛΑΙ ΘΕΙΑΣ ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΤΕΤΑΡΤΗ

### Ὅχηματα λίκνα.

Ὅλιγα ἐν τῇ παρουσίᾳ μου θέλω σοὶ εἶπει περὶ τῶν ὀχημάτων καὶ λίκνων τῶν νηπίων. Τὰ ὀχήματα, ὡς γινώσκεις ἐν οἷς περιφέρουσι τὰ νεογνὰ εἰσὶ κινδυνωδέστατα ἔνεκα τῶν συνταράξεων εὖς ὁ ἀνασεισμός αὐτῶν κινουμένων ἐπιφέρει εἰς τὸν μικρὸν ἐγκέφαλον τῶν νηπίων. Ὁ ἀνασεισμός οὗτος, ὡς βεβαιοῦσιν οἱ ἰατροὶ (καὶ τοῦτο μᾶλλον ἐφαρμόζεται εἰς τὰς ἐν Ἑλλάδι ἐν μεγίστῃ εὐρισκομένης χρήσει κούνας) εἶναι ἡ πρώτη αἰτία τῆς φθοροποιοῦ μνηγιγίτιδος. Ἡ ἐκ τῆς τοιαύτης ἀνακινήσεως βλάβη ἀσφαλῶς βεβαιοῦται ἐκ τοῦ καθροῦ καὶ κοιμισμένου τρόπου τῶν πλείστων ἐξ αὐτῶν, ἐν ᾧ τὰ μὴ λικνιζόμενα καὶ ἐκεῖνα ἄπερ αἱ μητέρες καὶ τροφοὶ αὐτῶν φέρουσιν ἐπὶ τῶν βραχιόνων διατηροῦνται ἀκμαῖά καὶ ζωηρά. Ἄλλως τε ἐν τοῖς βραχίσι τῆς τροφοῦ εἰσὶν ἐν μείζονι ἀσφαλείᾳ ἢ ἐν τῷ ὀχήματι διότι αὕτη οὐδόλως φροντίζει ἐὰν τὸ ὄχημα καὶ τὸ ἐν αὐτῷ νήπιον πλήττεται ὑπὸ τοῦ ἡλίου ἢ τῆς βροχῆς. Ἐνῷ κρατοῦσα αὐτὸ εἰς τὰς ἀγκάλας τῆς ἀναγκάζει προσφυλάττει αὐτὸ, προσφυλλάττουσα ἐκυτὴν ἐκ τοῦ ἡλίου καὶ βροχῆς καὶ τῶν ἄλλων κινδύνων, ὧν οἱ τρομερότεροι προέρχονται ἐν Ἀθήναις μάλιστα, ἐκ τῆς ἐπικρατησάσης κακῆς συνθηαίς τοῦ νὰ τρέχωσιν αἱ ἀμαξαὶ ἀπὸ ῥυμοῦ. Ἄλλως τε εἰς πόσους κινδύνους ἀνατροπῆς ἔνεκα τῆς ἀβελτηρίας καὶ ἀνεπιτηδεϊότητος τῆς

τροφοῦ δὲν ὑπόκειται τὸ μικρὸν τοῦ νηπίου ὀχημα...

Μὴ θέσης λοιπὸν τὸ τέκνον σου εἰς λίκνον, διότι αἱ οὕτω πράττουσαι ὅπως ἀπαλλαγῶσι μικροῦ κόπου τῆς ἀποκοιμήσεως αὐτοῦ ἐν ταῖς ἀγκάλαις των κηταδικάζουσι τὰ δυστυχῆ τέκνα των εἰς πολλὰ δεινὰ. Ἔχε διὰ τὸ τέκνον σου μικρὰν κλίνην ἢ κάλλιον ἀπλῆν στρωμνὴν πάντοτε παρὰ σοὶ κειμένην, συγκειμένην δ' ἐκ δερμάτων προβάτων, ἅπερ εἰσι μαλθακώτατα καὶ ἀδιαπέραστα εἰς τὸ ὕδωρ. Τὴν πρωτὴν ἐθέτετε τὰ δέρματα ταῦτα εἰς τὸν ἥλιον ὅπως ἀερισθῶσι καὶ ἐνταυτῷ ξηρανθῶσι. Ἀποσκοράκισον μικρὰν τοῦ οἴκου σου τὴν πολυτέλειαν καὶ ἠδυπάθειαν, ἔθισον δὲ τὸ σὸν τέκνον ἐξ ἀπαλῶν ὀνύχων εἰς τὴν ἀπλότητα καὶ ἐγκράτειαν καὶ κατὰστησον αὐτὸ ἱκανὸν ὅπως ἀγογύστως ὑποφέρῃ πᾶσαν στέρησιν καὶ κακουχίαν...

ΑΝΘΩ

## ΓΡΑΦΗ—ΤΥΠΟΓΡΑΦΙΑ

Vous saurez de qui vient cet art ingenieux.  
De peindre la parole et de parler aux yeux.  
BREBEUF.

Ἡ ζωγραφικὴ ἀναμφιβόλως προηγῆθη τῆς γραφῆς ἐπειδὴ φυσικωτέρᾳ ἢ διὰ χαρακτῆρων, ἔστω καὶ ἀτελῶν καὶ χονδροειδῶν, ἀναπαραγωγὴ τοῦ ἀντικειμένου, οὕτινος ἐπιθυμοῦμεν διατηρηῆσαι τὴν μνήμην, ἢ ἡ ἔκφρασις τοῦ ὀνόματός του διὰ συμβολικῶν σημείων, ἅπερ ἐτέθησαν εἰς χρῆσιν μόνον ὅταν τοῦ κύκλου τῶν ἰδεῶν καὶ ἀναγκῶν εὐρυνθέντος, ἠναγκάσθησαν δημιουργῆσαι γλώσσαν γραπτὴν, δυναμένην εἰκονίσει οὐχὶ πραγματικῶς μορφᾶς, ἀλλ' ἑτερόν τι.

Ὅπως ποτ' ἂν ᾖ, ὑπάρχει ἐν ταῖς ἀνθρωπίναις ἀνακαλύψεσι, ἐν ταῖς τέχναις ὧν τὴν γέννησιν ὀφείλομεν τῇ ἀνάγκῃ ἢ εὐφυίᾳ, τί θαυμαστότερον τῆς ἱκανότητος ταύτης τοῦ διατηρεῖν διὰ χαρακτῆρων τὸν φυγάδα λόγον, καὶ διὰ κινήσεως τῆς γραφίδος δικαιωνεῖν, τὸ τὰ μάλιστα πεπερασμένον τὸν λόγον. Τοῦ χαράττει οὐχὶ ἐν τῇ μνήμῃ ἀλλ' ἐν ἀσφαλεστέρῳ μέρει, τὴν ἱστορίαν τοῦ παρελθόντος, τοῦ ἀντα-

ποκρίνεσθαι ἄλλως καὶ οὐχὶ διὰ τῆς φωνῆς; Οἱ σοφοὶ ἰσχυρίσθησαν πολλάκις ὅτι ἡ τέχνη τοῦ γράφειν εἶναι θεῖον δῶρον, δοθὲν ταυτοχρόνως μετὰ τοῦ λόγου, τοσοῦτον ἢ ἀνεκάλυψις αὐτῆ ἐφαίνετο αὐτοῖς ἀνωτέρᾳ τῆς εὐφυΐας τῶν ἀπογόνων τοῦ Ἀδάμ. Ὁ Ἅγιος Αὐγουστῖνος ὑπεστήριξε τὴν γνώμην ταύτην, ὁ Ἅγιος Κύριλλος ἀποδίδωσι τὴν ἐξεύρεσιν τῆς γραφῆς τῶν Μαυριτῶν. Οἱ Ἕλληνες ἀπένειμον τὴν τιμὴν ταύτην τῷ Κάδμῳ, καὶ οἱ Αἰγύπτιοι ἐνὶ τῶν βασιλέων αὐτῶν, τῷ Μένητι. Ἀλλ' ὁ ἐξευρετῆς, ἐὰν ᾖ εἷς, ἐὰν ἡ τέχνη τοῦ γράφειν δὲν ἔχῃ θεῖον καταγωγὴν καὶ δὲν ὑπηγορεύθη ὑπὸ τοῦ Ἀδάμ τοῖς ἀπογόνους αὐτοῦ ὡς οὐράνιον δῶρον καὶ ὑπὸ τῶν υἱῶν τοῦ Νῶε τῇ διὰ τοῦ κατακλυσμοῦ ἀναμορφωθείσῃ ἀνθρωπότητι ὡς κληροδότημα τῆς πρώτης τῆς γῆς ἡλικίας, ὁ ἐξευρετῆς οὗτος, τῷ ὀνομαίῳ ἢ ἀνθρωπότης ἔδει νὰ προσφέρῃ λιβανωτὰ... εἶναι ἄγνωστος.

Ὡς ἄρτι ἐλέξαμεν, ἀρχαιοτάτη πασῶν τῶν γραφῶν εἶναι ἡ *προσωπογραφία* (μορφῶν εἰκονίσις) ἢ πραγματικὸν εἰκονίζουσα ἀντικείμενον· ἐὰν δὲ τὸ ἐν τούτῳ ᾖ μεταφυσικόν, πρὸς τὸν αὐτὸ συμβολικῶς). Ὁ ἀλέκτωρ ἦν ἐμβλημα τῆς προνοίας, ὁ λέων τῆς ἰσχύος, τὸ ῥόδιον τῆς κηλολογίας· τὰ περιοδικὰ πτηνὰ ἐδήλου τὰς ὥρας τοῦ ἔτους· ὄφις δάκνων τὴν κέρκον του, ἡ ἀπλούστερον κύκλος παρίστα τὴν ἀνερχομένην καὶ ἀτελευτήτην αἰωνιότητα. Ἡ *συλλαβικὴ ἢ φωνητικὴ* γραφή, ἦν τῆς εἰκονιστικῆς ἀπλῆ, φυσικῶς διεδέχθη ταύτην. Αὕτη διὰ σημείου παριστᾷ τὰς διαφορὰς τῆς λέξεως συλλαβὰς, σχεδὸν ὡς περ οἱ εὐνόητοι γρίφοι οὐς πρό τινος ἐβλέπομεν ἐν τοῖς κελύμμεσι τῶν σκακχαρωπῶν. Οὕτως ἡ εἰκονιστικὴ γραφή ὅπως δηλώσῃ τὸ πτηνὸν *αἰγοθήλης* εἰκονίζε τὸ περὶ οὗ ὁ λόγος πτηνόν. Ἡ φωνητικὴ γραφή πρὸς τὸ αὐτὸ διὰ αἰγῶν καὶ θηλέων. Ὡστε ὁ γρίφος εἶχεν ἀρχαιοτάτην καταγωγὴν.

Ἡ ἀλφαριθμητικὴ γραφή ἡ θέτουσα ἀντίστοιχον ἐκάστη φωνητικῇ ἐκφράσει γράμμα, ἢ ἐπιτρέπουσα τὴν ἀναπαραγωγὴν οὐ μόνον τῶν ὀνομάτων, χρονολογιῶν καὶ συμβεβηκότων, ἀλλὰ καὶ αὐτῶν τῶν ἰδεῶν οἵτι ἐν τῷ ἐγκεφάλῳ γεννῶνται· ἡ γραφὴ αὕτη, ἡ οὖσα ἀληθῶς ὁ θαυμάσιος τῆς διανοίας ὀδηγός, ὑπὸ πάντων τῶν λαῶν παρεδέχθη, ἐν τοῖς ἀρχαιοτάτοις τῶν ὀνομάτων μνημείοις εὐρίσκομεν λείψανα ταύτης.

τὴν ἐξεύρεσιν ταύτης ἀπέδιδον τοῖς Φοίνιξι. Οἱ Αἰγύπτιοι ἐγένωσκον τὰς τρεῖς ταύτας γραφὰς πολλάκις μεταχειρισθέντες ταύτας συγχρόνως, ὡς καὶ οἱ Σῖται. Οἱ Ῥωμαῖοι, ἐν ταῖς ἀρχαίαις ἐπιγραφαῖς τῶν ναῶν των ἐχρήσαντο τῇ *εἰκονιστικῇ* γραφῇ. Οἱ Μεξικανοὶ ἢ Ἀτζέκοι ἐγένωσκον καὶ οὗτοι τὴν πρώτην ταύτην γραφὴν, καὶ αὐτοὶ οἱ ἄγριοι τῆς βορείου Ἀμερικῆς, χαράσσοντες διὰ χρωμάτων, ἐπὶ τῶν δερμάτων τῶν βουβάλων, τὴν ἀνάμνησιν τῶν μαχῶν των καὶ θηρῶν, κατέδειξαν ἅπασι ἔτι ὅτι ὑπάρχουσι τέχναι τινές καὶ γνώσεις κοινὸν κληροδότημα τῶν ἀπογόνων τοῦ Ἀδάμ. Μῆπως καὶ ὁ χρωματισμὸς τοῦ δέρματος τῶν κατοίκων τῶν νήσων τῆς νοτίου Ἀμερικῆς καὶ τῶν ἐρυθροδέρμων, δὲν εἶναι γραφὴ *εἰκονιστικὴ*.

Ἀπαστα αἱ οὐσίαι ἐδοκιμάσθησαν ἐν τῇ γραφῇ. Αἱ ἀρχαιοτάται τῆς ἱστορίας σελίδες εἰσι γεγραμμέναι ἐπὶ κεράμων, ὀστράκων λίθων ἢ μαρμάρων μάρτυρες οἱ νομοὶ καὶ πυρκαϊδῆς τῆς Αἰγύπτου, τὰ εἰρήπια τῆς Περσέπολεως, Βαβυλωνος καὶ Νινευτῆ, ἔνθα ἄπειρος πληθὺς ἐνεπιγράφων κεράμων εὐρέθησαν, Ἡ ἱστορία τῶν ἀρχαίων αὐτῶν λαῶν ἐν αὐτοῖς γέγραπται... ἀλλὰ τίς γινώσκει ἀναγνώσει ταύτην; Αἱ πλάκες ἐφ' ὧν ὁ Κύριος ἐχάραξε τὰς δέκα ἐντολάς ἦσαν ἐκ λίθου. Οἱ νομοὶ, ἀγγέλματα, στήλαι, μνημεῖα κλπ. τῆς Ἑλλάδος, καλύπτονται ἐπιγραφῶν, ὡς καὶ τῆς Ῥώμης, καὶ ἐν αὐτῇ τῇ βορείῳ Εὐρώπῃ μέχρι τῆς Δανίας, Σουηδίας καὶ αὐτῆς τῆς Ἰσλανδίας εὐρέθησαν βράχοι κεκαλυμμένοι ἀρχαίων ἐπιγραφῶν διὰ *φονητικῶν* γραμμάτων. Ὁ πιστὸς λίθος ἐτήρησε τοὺς χαρακτῆρας, οὐς ἡ σμίλη ἐνεπιστεύθη αὐτῷ, ἀλλ' ἡ μνήμη τῶν ἀνθρώπων ἀπώλεσε τὴν ἀνάμνησιν τῶν ἀρχαίων γλωσσῶν καὶ αἱ κέραμοι τῆς Νινευτῆ ὡς καὶ οἱ βράχοι τῆς Βαλτικῆς εἰσι μυστήριον. Ἐχρήσαντο καὶ μετὰλλοις πρὸς διατήρησιν τῶν γραπτῶν παραδόσεων. Οἱ νόμοι τῆς Δωδεκαθέλου, βῆσις τοῦ Ῥωμαίου δικαίου, ἐπὶ χαλκῶν πινακῶν ἦσαν κεχαραγμένοι. Τὰ ἔργα τοῦ Ἡσίοδου διετηροῦντο ἐπὶ μολυβδίνων ἐλασμάτων, ἐν τῷ θησαυροφυλακείῳ τοῦ ναοῦ τῶν Μουσῶν ἐν Βοιωτίᾳ· καὶ ὁ μέγας ἀρχιερεὺς Ἀκρων καὶ οἱ διάδοχοι αὐτοῦ ἔφερον ἐπὶ τῆς μίτρας χρυσοῦν ἐλασμα φέρον τὰς λέξεις «*Ἁγίασμα Κυρίου*» ἐξ. ΚΗ. 37. Τὰ ὀνόματα τῶν δώδεκα φυλῶν τοῦ Ἰσραὴλ ἦσαν γεγραμ-

μένα ἐπὶ δύο πολυτίμων λίθων προσηρμοσμένων ἐπὶ τοῦ ἐφόδου ἢ τῶν ἐπωμίδων τοῦ ἀρχιερατικοῦ ἐνδύματος. Οἱ Ἰουδαῖοι ἔγραφον καὶ ἐπὶ διφθερῶν. Τὰ συβίλλια βιβλίᾳ ἦσαν γεγραμμένα ἐπὶ λινοῦ ὑφάσματος. Οἱ Ἀθηναῖοι ἔγραφον ἐπὶ μεταξίνου πέπλου ἐξηρητημένου ἐν τῷ ναῷ τῆς Ἀθηνᾶς, τὰ ὀνόματα τῶν ὑπὲρ πατρίδος πιπτόντων, οἱ δὲ νόμοι τοῦ Σόλωνος ἦσαν κεχαραγμένοι ἐπὶ δρυτῶν σανίδων. Ἀπαντες οἱ λαοὶ ἔγραφαν ἐπὶ φύλλων καὶ φλοιῶν δένδρων, ἀλλ' ἡ γενικὴ λαβοῦσα χρῆσιν φυτικῆ ὕλη ὑπῆρξαν οἱ πάπυροι. Οἱ τὸ στέλεχος τοῦ πολυτίμου αὐτοῦ καλάμου περιβάλλοντες φλοιοὶ ἐχρησίμευσαν τὸ πρῶτον τοῖς Αἰγυπτίοις, ὡς χάρτης καὶ βασιλεύοντος τοῦ Ἀμάσιος 589 π. Χ. ἐξήχθησαν τῆς Αἰγύπτου γενικῆς ἀπολαβόντες ζήτησεως.

Ὅταν ὁ Κνήτιος Ταρέντιος γεγραμμενῶς τῆς γερουσίας ἀνεκάλυψε τὸν τάφον τοῦ Νουμά Πομπηίου ἐν τῷ ὄρει Ἰανικούλῳ, εὔρε παρὰ τῷ σώματι τοῦ βασιλέως τούτου δώδεκα βιβλίᾳ γεγραμμένα ἑλληνιστῶν καὶ λατινιστῶν πραγματευόμενα νομοθεσίαν καὶ φιλοσοφίαν· τὰ βιβλίᾳ ταῦτα ἦσαν γεγραμμένα ἐπὶ ῥητινωμένου παπύρου. Ἡ μετὰφρασις τῶν *Ἑβδομήκοντα* γενομένη ἐπὶ τοῦ βασιλέως Πτολεμαίου τοῦ Φιλαδέλφου, διατηρηθεῖσα ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ τῆς Ἀλεξανδρείας, ἦτο γεγραμμένη ἐπὶ παπύρου, οὗ καλουμένου ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων *βιβλος* ἔλκεον τὸ ὄνομα τὰ ἐν αὐτῷ γραφέντα ἱερὰ βιβλίᾳ.

Ἡ συνήθης χρῆσις τοῦ παπύρου ἐπέφερε τὴν ἀχρηστίαν τῶν ἄλλων εἰδῶν γραφῆς ὡς διφθερῆς, ἐλεφαντοστοῦ κλπ., μέχρι οὗ ὁ βασιλεὺς Πτολεμαῖος ὁ Εὐεργέτης ἀπηγόρευσε τὴν ἐξαγωγὴν τοῦ παπύρου· τὸ τοιοῦτον ἀνησύχησεν ὀλίγον τοὺς σοφοὺς ἀλλ'.

*Ἡ περί τῆς τέχνης κατεργάζεται.*

Οἱ βασιλεῖς τῶν Περσῶν Ἀταξος καὶ Εὐμένης, οἵτινες ἀμφοτέροι ἐκκλιέργησαν καὶ θερμῶς ὑπεστήριξαν τὰ γράμματα, ἐφεύρον νέον τρόπον παρασκευῆς τῆς δορᾶς τῶν ζώων καὶ κατασκευάσαν τὴν διφθέραν, ἐπωφελῶς τὸ Αἰγυπτιακὸν φυτὸν ἀντικαταστήσαν.

Ὁ πάπυρος, ἡ διφθέρα περιτυλισσόμενα περὶ ῥάβδον ξυλίνην, ἐχρησίμευσαν πρὸς μεταγραφὴν μακρῶν χειρογράφων ἢ ἀλληλογραφίαν. Διὰ σημειώσεως, γραμμῶν κλπ. οἱ ἀρχαῖοι μετεχειρίζοντο τεμάχια ἐλεφαντοστοῦ ἢ ξύλου. Πολ-

λάκις κηρῶ περιήλειπον ταῦτα ὅπως δύνανται τὰ γραφόμενα κατὰ βούλησιν ἀποσβέσαι. Πρὸς γραφὴν δὲ τότε ἐχρῶντο στύλῳ γραφικῶ ἢ γραφίδι. Ὁ στύλος οὗτος ἦν ἐνίοτε κινδυνῶδες ὄπλον. Ὁ Καῖσαρ, ἀμυνόμενος τοῖς δολοφόνους αὐτοῦ, ἐπλήρωσεν ἕνα αὐτῶν διὰ τοῦ στύλου, καὶ ὁ μάρτυς Κασσιανός, ὅστις ἦν διδάσκαλος, παραδοθείς τοῖς κλητῆταις αὐτοῦ ἐφρονεύθη διὰ στύλου.

Ἐπὶ τοῦ πικύρου ἔγραφον διὰ λεπτυνθέντος κελάμου, ὀργάνου ἐν κοινῇ ἔτι χρήσει παρὰ Τούρκους καὶ Ἀραψι ὄντος. Ἐπὶ τῆς διφθέρας ἐχάρασσον τὰς λέξεις διὰ γραφίδος. Ὡς κελύμματα αὐτῶν προὔτιμων τὰ ξύλα τῆς κέδρου ἦς τὸ ἀδιάφθορον διετῆρει τὰ χειρόγραφα.

Οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες καὶ Λατῖνοι ἔγραφον, ὡς περ ἡμεῖς ἐξ ἀριστέρων πρὸς τὰ δεξιὰ. Οἱ Ἑβραῖοι καὶ ἄπαντες οἱ τῆς Σημιτικῆς φυλῆς λαοὶ γράφουσιν ἐκ δεξιῶν πρὸς τ' ἀριστερά. Ἡ μελάνη, ἣς χρῆσιν ἐποιοῦντο οἱ Ῥωμαῖοι εἶχε σύνθεσιν σχεδὸν ὁμοίαν τῇ ἡμετέρᾳ. Ἐχρῶντο ἐπίσης χρυσοῖ καὶ ἀργυροῦ μελάνη. Οἱ αὐτοκράτορες τῆς Κων[πόλεως] υπέγραφον διὰ μελάνης πορφυρᾶς. Παρὰ τοῖς Ῥωμαίοις ἡ μεταξὺ τῶν γραμμῶν ἀπόστασις ἦν περίπου ἡμίσεως δακτύλου. Ἐπὶ τῶν πρώτων βασιλέων ἡ ἀπόστασις αὕτη ἦν τριπλασία, ἠλλαττώθη δὲ κανονικῶς.

(ἔπιεται συνέχεια)

## ΓΑΣΤΡΟΛΟΓΙΑ

Τὰ μέλη τοῦ σώματος κατηγοροῦσι τῆς γαστρὸς ὅτι πάντα τὸν χρόνον ὑπὲρ αὐτῆς κοπιῶντα τυραννοῦνται. Ἐνώπιον δὲ δικαστῶν ἀμερολήπτων δικαζόμενα ἀπολογοῦνται ὡς ἐξῆς.

### ΚΕΦΑΛΗ

Ἐπρεπε μὲν, ὦ ἄνδρες δικασταί, οὐδὲν ἐξ ἡμῶν τῶν μελῶν τοῦ σώματος νὰ ὀρέγηται πλειότερον τοῦ δέοντος, ὅπερ ἀποβαίνει τοῖς ἄλλοις βλαβερὸν καὶ οὕτω οὔτε δικαστηρίων, οὔτε συνηγόρων, οὐδ' ἄλλου τινος ἠθέλομεν ἔχει ἀνάγκη.

Τὸ μέτρον τοῦτο, ἡ ἀρχὴ αὕτη, ἀπήλαττε τῶν ἀνωτέρω πάντων οὐ μόνον ἡμᾶς τοὺς φύσει ἀδίαζεύκτους, ἀλλὰ καὶ ἔθνη καὶ πόλεις καὶ ἐταρείας καὶ ἐξησφάλιζε τὴν εἰρήνην καὶ

τὴν ὁμόνοιαν εἰς ταῦτα πάντα ἄνευ τῆς ἀνάγκης τῶν ἐν τοῖς δικαστηρίοις γιγνομένων.

Ἄλλ' ἐπειδὴ τινες δευτέραν τὴν κοινὴν ἡσυχίαν τῆς ἐκῶν ῥαστώνης καὶ ἀπολαύσεως ἠθέλησαν, εἰς τοσοῦτον πλεονεξίας καὶ ἀδικίας προελήλυθον, ὥστε καὶ δικαστηρίων καὶ νόμων καὶ συνηγόρων καὶ δικαστῶν ἤδη ἔχομεν ἀνάγκη διότι πρὸς αὐτοὺς ὡς πρὸς σωτῆρας οἱ ἀδικούμενοι καταφεύγουσι.

Τούτων δὲ τῶν ἀδικουμένων, ἐπειδὴ ὑμεῖς, ὦ ἄνδρες δικασταί, ἐτάχθητε προστάττι καὶ φύλακες καὶ ὁμωμόκατε νὰ κρίνητε τὰς διαφορὰς αὐτῶν ἀποδίδοντες ἐκάστῳ τὸ δίκαιον, δὲν θὰ φανῶμεν ὑμῖν ὄχληροί, ἐὰν πολλὰ καὶ δεινὰ πεπονθότες ὑπὸ τῆς καταράτου ταύτης γαστρὸς καὶ οὐκ ὀλίγα ἀναμένοντες, προβάλλομεν ὑμῖν τὰ δίκαια ἡμῶν ἐξαιτούμενοι τὴν δέουσαν ἰκανοποίησιν.

Ἐγεννήθημεν μὲν, ὦ ἄνδρες δικασταί, καθ' ἕνα ἕκαστον νὰ μὴ δύνανται νὰ ζῆ' ἄλλ' ὁμοδίαιτοι καὶ ὁμόσκηνοι ὄντες ὡς ἐν ἀρίστη δημοκρατίᾳ καὶ ἐν ἐνὶ σώματι προσφύντες, ὁμολογήσκαμεν ὅπως, ὁ ἕκαστος δύνανται καὶ δι' ὁ πέφυκε, τοῦτο καὶ νὰ συνεισφέρει τῷ κοινῷ ἀπροσποικήτως. Καὶ κατὰ τὴν ὁμολογίαν ἡμῶν ταύτην, εἰς καὶ μόνος νόμος διεῖπεν ἡμᾶς πρότερον, καθ' ὅν, ὅσα ἠθέλομεν δυνηθῆ καὶ ἐκ τῆς γεωργίας καὶ ἐκ τῆς δημιουργίας καὶ ἀφ' οἴκας δῆποτε ἄλλης προνοίας νὰ προσπορισθῶμεν ἀναγκάτι, τὰ τῆ γαστρὶ παρείχομεν πρὸς τροφήν καὶ δικτήρησιν συμπάντων ἡμῶν. Αὕτη δὲ εὐγνωμόνως τὰ ἐδέσματα ταῦτα δεχομένη καὶ διυλίζουσα, εἰς αἶμα μετέβλαλε πρὸς αὖξιν καὶ συντήρησιν ἡμῶν.

Καὶ ἐν ὅσῳ μὲν ἀπλοῦν καὶ ἀπέριττον βίον διῆγε τὸ ζῶον τοῦτο ὁ ἄνθρωπος, ἀκμαίας καὶ ἰσχυρὰς τὰς δυνάμεις ἡμῶν ἠσθάνομεθα καὶ ἐν τῷ ἴσῳ συμπεφυκότες, ὡς ἀπὸ μιᾶς γνώμης ἐν ἡσυχίᾳ διετελοῦμεν δημοκρατούμενοι, πάντα κοινὰ ἔχοντες καὶ κατ' οὐδὲν διαφέροντες. Ἄλλ' ἀφ' ὅτου ὁ ἄνθρωπος ὑπὸ πολλῶν ἄλλων, ὡς μὴ ὤφειλε, κατελήθη παθῶν καὶ ὑπετάγη τῇ ἐπαράτῳ γαστρὶ, αὕτη κρατήσασα καὶ στασιάζουσα πρὸς ἡμᾶς, ὡς ἐξ ὑπεροχῆς ἀφηνίασε κατὰ τῶν καθεστῶτων πάντα ὑπὲρ ἑαυτῆς θέλουσα καὶ πρὸς οὐδὲν τοὺς ἄλλους λογιζομένη.

Νῦν δ' αὐτόχρομα τύραννος ἐγκαθίστηται καὶ φανερὰν ἐπενεγκοῦσα ἡμῖν δουλείαν, τὸ μὲν

ἐκῶν δὲν συνεισφέρει τῷ κοινῷ καθαρῶς καὶ συντελεστικῶς, ἡμᾶς δὲ ἐκβιάζει νὰ κοπιῶμεν ὑπὲρ αὐτῆς ἀδικαίπτως καὶ ἀπὸ παντός νὰ φέρωμεν φόρους, οὓς ἡ γῆ καὶ ἡ θάλασσα τρέφει μὴ ἐπιτρέπουσα τὴν ἐλαχίστην ἄνεσιν καὶ τὸν ἀναγκαῖον ὕπνον.

Τοιαῦτα πάσχοντες καὶ διηνεκῶς ὑπὸ τῆς κοπροθήκης ταύτης τυραννοῦμενοι χωρὶς νὰ δύναμεθα ν' ἀντεπεξέλθωμεν κατ' αὐτῆς οὐδὲ κατ' ἄλλον τινα τρόπον νὰ ὑφαρπάσωμεν ἑαυτοὺς τῆς δουλείας, κατεφύγομεν πρὸς ὑμᾶς, ὦ δικασταί, οἵτινες τὸ ἔσον ἐν πᾶσι κατὰ τοὺς σωτῆρας νόμους ἀπονέμοντες θέλετε δυνηθῆ νὰ πράξητέ τι καὶ πρὸς ἀπχλαγὴν ἡμῶν.

Ἐπειδὴ δὲ ἂ οἱ νόμοι κελεύουσι, ταῦτα ὑμεῖς ἐστὲ κύριοι νὰ φέρητε εἰς ἔργον, δεόμεθα καὶ ἰκετεύομεν ὑμᾶς, ἵνα μὴ μᾶς ἐγκαταλίπητε ἀενάως τυραννομένους καὶ ἐν δουλείᾳ αἰσχροῦ καὶ ὀσημέραι αἰσχροτέρῳ καθισταμένη διατελοῦντας.

Καὶ εἰ μὲν συνέβαινε ἡμῖν, ὅ,τι καὶ ταῖς δουλεύουσι πόλεσιν' ἐὰν δηλονότι ἠδυνάμεθα ὡς αὐταί, ἔστω καὶ πρὸς παρηγορίαν, νὰ λέγωμεν ἤδη πύσεται, ἤδη τεθνήσκει καὶ μετ' ὀλίγον χαλεπῆς δεσποίνης ἀπχλαγησόμεθα, τὸ πράγμα ἦν πως ἀνεκτόν' νῦν δ' ὅτε ὀρῶντες ἀναφίρετον τὸ κακὸν καὶ τὴν δουλείαν αἰδίδιον, πῶς δυνάμεθα νὰ ὑποφέρωμεν; Ἐὰν πρέπη νὰ ζῆ τις διηνεκῶς ὑπὸ βίαν καὶ τυραννίαν, δὲν εἶνε αἰρετώτερον νὰ μὴ ζῆ; Ἐν μὲν τῷ θανάτῳ τὸ ἡδὺ τοῦ βίου, ὅπερ ἡ πέτρα ἀφαιρεῖ, μένει ἀνάλητον ἐν τῇ ἀναισθησίᾳ' ἐν δὲ τῷ δουλεύειν διηνεκῶς, μένει αἰδίδιον ἐκεῖνο, ὅπερ πικρὰν καὶ χαλεπὴν παρέχει τὴν αἰσθησιν διότι καὶ τὴν ἐλπίδα τοῦ ποθ' ὕστερον εὖ ζῆν ἀφαιρεῖ.

Ὁ θεὸς διεῖλε τὸν χρόνον εἰς νύκτα καὶ ἡμέραν οἱ δ' ἄνθρωποι τὴν μὲν ἡμέραν ἐργαζόμενοι ἀναπαύονται τὴν νύκτα' ἀλλ' αὕτη οὔτε ἡμέραν οὔτε νύκτα, οὐδὲ τὰς πρὸς εὐλάβειαν καὶ ἀνάπαυσιν τεταγμένας ἐορτὰς μᾶς ἀφίνει νὰ ἡσυχάσωμεν τὸ παράπαν.

Καὶ ὅσα μὲν ἡ Κεφαλὴ ἐγὼ καὶ τὰ λοιπὰ μέλη ἐν διηνεκῇ περισπασμῷ καὶ ἰδρωτὶ διατελοῦντες ὑπὲρ αὐτῆς κοπιῶμεν καὶ πάσχομεν βλέπετε. Τί δὲ νὰ εἴπη τις περὶ τοῦ βελτίστου αὐτῆ τούτου γείτονος τοῦ φάρυγγος, ὅστις οὐδὲ στιγμῆς ἀναπύσεως ἀπολαβεῖ ὑποχρεωμένος καὶ ἐν ὕπνῳ ἔτι νὰ δέχεται τὰ εἰς αὐτὴν ὡς

ἐπ' ὄχρετον καταπεμπόμενα. Ἐκτὸς δὲ τούτων τοσοῦτων καὶ τοιούτων ὄντων δὲν βλέπετε, ὦ ἄνδρες οὐδὲ λογιζέσθε πόσα παρὰ τοῖς ἀνθρώποις δεινὰ καὶ χαλεπὰ δι' αὐτὴν ἐπεπόλασαν; Πόθεν οἱ λησταί, οἱ λαποδοῦται, οἱ ἱερόσυλοι, οἱ τὰς δίκας δικάζοντες καὶ τοὺς ὄρκους ἐπ' ἐλαχίστοις λήμμασι παραβαίνοντες; Εἰς λαγῶς, ἢ χοιρίδιον, ἢ ἀνθοσμίας, ἢ ἀψιθίτης, ἢ τοιοῦτον τι τῆ δεσποίνῃ ταύτῃ προσφερόμενον ἀφ' ἐσπέρας, εὐθὺς τὴν πρώτῃν ἑτεραλκῆ ἐποίησε τὴν τῆς δίκης διάγνωσιν. Οὔτε νόμος, οὔτε ἡγεμῶν, οὐδ' ἄλλος τις ἰσχύει ἀπέναντι τῆς Κοιλίας διαταττοῦσης' δι' ὃ καὶ δι' ἀσέβειαν δικαίως δύνανται τις νὰ καταδιώξῃ αὐτὴν ὡς πάντων τῶν ἀσεβημάτων γενομένην αἰτίαν. Τιμωρίας ἄξιος εἶνε οὐ μόνον ὁ πράξας τι, ἀλλὰ καὶ ὅστις ἠθέλε παρασχῆ τὴν τοῦ κακοῦ ἀφορμὴν' ὅτι δὲ πάντων τῶν ἐν τῷ βίῳ κακῶν αὕτη αὕτη ἐστὶν ἡ αἰτία οὐδεὶς ὁ ἀγνοῶν' ἐπομένως βραχὺς κατ' αὐτῆς, ὡς δὲν ἀμφιβάλλω, πεσεῖται ὁ τῆς δικαιοσύνης πέλεκυς ὅπως μὴ πλέον παραβαίη τοὺς ὄρους καὶ ἐξανγκάλῃ ἡμᾶς ἀενάως νὰ κοπιῶμεν πρὸς κόρσεις τῆς ἀκορέστου αὐτῆς ἐπιθυμίας ἀλλ' ἄρῳ μόνῳ νὰ κορέννυται καὶ τούτῳ οὐχὶ τρισκοπανίστῳ, οὐδὲ σεμιδκλίτῃ, ἀλλ' ἀπλῶ καὶ αὐτοσχεδίῳ.

Οἱ παλαιοὶ μᾶλλον ἢ ὑμεῖς τῶν πραγμάτων διαγνόντες τὴν ἀξίαν καὶ τὸ πλεονεκτικὸν τῆς ἐπαράτου γαστρὸς διορῶντες, ἐσκέφθησαν καὶ ὑπέβαλον ὑπὸ κανόνα τινὰ καὶ ὄρον τὰ σκιρτήματα αὐτῆς. Συλλόγου δὲ πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον γενομένου καὶ πολλῶν λόγων, περὶ τοῦ τρόπου, καθ' ὅν τοῦτο ἔπρεπε νὰ γείνη προβαλλομένων ἐπεκράτησε μᾶλλον νὰ χαλιναγωγῆσσι διὰ νηστείας τὴν πολλὴν αὐτῆς ἀδειαν καὶ τροφήν μεθ' ὃ καὶ οἱ πόνοι ἡμῶν μετριώτεροι ἐγένοντο καὶ τὸ πλεῖστον τῶν νοσημάτων ἐξέλιπεν' ἀλλ' ἀφ' ὅτου ἄθεοι τινες καὶ κοιλιῶδουλοι τὴν νηστείαν ἔλυσαν καὶ τοὺς ἄλλους, πλὴν ὀλίγων ἀνέπεισαν καὶ τὰ νοσήματα παλίνδρομα καὶ οἱ πόνοι ἡμῖν πολλαπλάσιοι γέγοναν καὶ ἡ ἀπληστος αὕτη γαστήρ ἀπαιτητικώτερον φαίνεται ἡπατα ἰχθύων καὶ γάλα στρουθίων κατὰ τὸ δὴ λεγόμενον, ἀξιούσα νὰ φέρωμεν αὐτῇ.

Ἴσως μοι εἴπη τις ἐξ ὑμῶν ὅτι ἡ φύσις τέταχε τὰ τοιαῦτα καὶ ὅτι οὕτω ἐπομένως πρέπει νὰ ποιῶμεν τὰ ὑπὸ τῆς φύσεως τεταγμένα.

ἃ δ' ἐγὼ λέγω λήρος ἐστὶ καὶ ῥητορικῶν κομψευμάτων ἐρεσχηλία. Ἀλλὰ δὲν ἔχει οὕτω ἡ φύσις λιτὴν καὶ ἀπέριττον διέταξε τὴν τροφήν, ἣν ὁμοφώνως ἄπαντες ἐδεξάμεθα· νῦν δὲ εἰς τοσοῦτον ἡμῖν ἀντιπεριέστη τὸ πρᾶγμα, ὥστε εἴποτε ἐκ τῶν ὑπαρχόντων τὸ ζητούμενον παρ' αὐτῆς αὐτοσχεδίως προσενέγκωμεν, στασιάζει πρὸς ἑαυτήν, ἄνω καὶ κάτω ὑπὸ φύσεως ἀνακυκῶσα τὰ ἔντερα καὶ πῦρ ἐκπνέει, ὥσπερ Αἴτην, ὄξυρεγμοῦσα καὶ ἀνακογγιλιάζουσα καὶ δὲν παύεται πρὶν ἢ ἡμεῖς ὑπὸ νόσου τινος καταληφθῶμεν ἢ αὐτῇ, καθήπερ οἱ ἐν μεγίστῳ κλύδωνι τῆς θαλάσσης, τὰς ὀκνάδας ἀποσκευάζοντες, ἐκκρίσεις καὶ ἐμέτους σφοδρούς ἀπεργάζηται. Ἐὰν δὲ πάλιν ἐπὶ τὰ κάτω χωρήσῃ τίς εὐρύς ὀχετὸς θέλει ἐξαντλήσει τοσαῦτα πολυειδῆ τῶν νέων γραμμικῶν ἄμεσά τε καὶ ἔμμεσα ἀντικείμενα καὶ συμπληρώματα; Σὺν τούτοις δὲ ὥσπερ μινωμένη καταψηφίζεται δεινὸν καθ' ἡμῶν, δηλαδὴ καὶ παραλύσεις χειρῶν καὶ ποδῶν καὶ ἄλλοις τῆς κεφαλῆς ἐμοῦ, καὶ ὀδύνας ἀπάντων καὶ πολλὰς καὶ πυρετούς. Καθόλου δ' εἰπεῖν ὁ βίος ἡμῶν οὐδὲν ἄλλο εἶνε, ἢ δουλεία ἀίδιος ἀντικρυς πόνος μὲν συνεχῆς τῶν παρόντων, φόβος δὲ τῶν προσδοκωμένων καὶ εἰς ἡμᾶς αὐτοὺς καὶ εἰς τοὺς ἐκγόνοὺς ἡμῶν ἕως οὗ διασώζεται τὸ ἀνθρώπινον γένος καὶ ὁ ἥλιος περιοδεύει τὸν οὐρανόν.

Ταῦτα λοιπὸν, ὦ ἄνδρες δικασταί, καὶ τὰ τοιαῦτα ἠνάγκασαν ἡμᾶς νὰ καταφύγωμεν εἰς τοὺς νόμους, μήπως παρ' αὐτοῖς εὔρομεν θεραπείαν τινε. Ὅτι δ' ἀληθῆ ταῦτα πάντα καὶ ὑμεῖς ἀφ' ἑαυτῶν καλῶς, θεοδαίως γινώσκεται. Τίς δ' ὁ ἀγνοῶν ὅτι πάντα τὰ δεινὰ ἐκ ταύτης εἰσέφρουσαν εἰς τὸν βίον; στάσεις πρὸς ἑαυτοὺς, ἐπιβουλιαί, λιμοὶ καὶ λοιμοὶ καὶ πόλεμοι πρὸς τε ἑαυτοὺς καὶ τοὺς ἕξω· καὶ οὐδὲν ὃ μὴ ἐκ γαστρομαργίας ἡμῖν ἀνεφύη!

Κατὰ ταῦτα τέλος πάντων συνάψασθε ἀκριβῶς, ὦ ἄνδρες δικασταί, διότι ἀπαλλάττοντες ἡμᾶς τῆς φοβερᾶς ταύτης τυραννίας προφυλάττετε συγγρόνως καὶ ὑμᾶς αὐτοὺς τῶν δεινῶν, ὑφ' ὧν ἀπωλεῖσθε.

Ἐν τοῖς ἐπομένοις ἔχει τὸν λόγον ἡ Γαστήρ.

(ἀκούουσι)

ΠΑΙΣ

## ΣΥΜΒΟΛΗ

ΕΙΣ ΤΗΝ ΙΣΤΟΡΙΑΝ ΤΟΥ ΝΕΩΤΕΡΟΥ ΔΡΑΜΑΤΟΣ<sup>1</sup>

Μεταξὺ τῶν κλώνων ἐκείνων τῆς ἱστορίας τῶν γραμμικῶν καὶ τῆς τοῦ πολιτισμοῦ, οἵτινες σπανίως παρεστάθησαν ἐν συναφῇ καὶ ἔτι σπανιώτερον μετ' ἀκριβείας πως καὶ ἐξαντλήσεως τοῦ θέματος, ἡ ἱστορία τοῦ νεωτέρου δράματος καὶ διὰ τὸ σπουδαῖον τῆς ὕλης καὶ τὰς περὶ αὐτοῦ εὐκρίθιμοις σπουδαίαις πραγματείαις κατέχει ἐκπρεπῆ χώρον. Καὶ δὲν ἐλλείπουσι μὲν πολλοὺ ἀξίαι μονογραφίαι περὶ διαπρεπῶν δραματικῶν ποιητῶν, παντοῦται ἱστορικαὶ ἄμικ καὶ αἰσθητικαὶ συζητήσεις, καὶ ἐπηκριβωμέναι ἐρευνητικαὶ ἐνίων ἀναπτύξεων καὶ ἐμφανίσεων τοῦ δράματος, ἀλλ' εἰς συναφῇ ἱστορίαν αὐτοῦ κατέρχουσι ἀπάσης τῆς μεγάλης σφαίρας, ἢ καὶ ἐνὸς τῶν κυρίων τόπων, ἔνθα ἐξετυλίχθη, ἀντίκεινται δύο μεγάλα δυσχέρεα· διότι ἔνθεν μὲν αἱ ὑπάρχουσαι ἀπειροπληθεῖς προπαρασκευαστικαὶ ἐργασίαι τυγχάνουσιν ἀνόμοιοι οὐ μόνον κατὰ τὸ ἀξιοπίστον καὶ τὴν ἐσωτερικὴν αὐτῶν ἀξίαν, ἀλλ' ἄνιστοι καὶ ὡς πρὸς τὴν καθόλου ἐντολήν· ἔνθεν δὲ διότι ὑπὲρ ὀλίγων μερῶν τῆς ἱστορίας τοῦ δράματος συνήχθη γιγνεντικὸν ὕλικόν συμπειλημένον, ἢ διῶλισμένον καὶ ἐπιτυχῶς ἐπεξεργασμένον. Δι' ἄλλους δὲ πάλιν ἐν συναφείᾳ οὐχὶ ἀσημάντους καιροὺς οὐδὲν ἐπράχθη καὶ ὁ καθολικὴν ἐπιχειρῶν ἔκθεσις μετὰ μόθου ἀναζητεῖ τὸ ὕλικόν καὶ ἀποκαλύπτει, μὴ δυνάμενος τότε νὰ ἐπωφελήσῃ αὐτὸ, καθάπερ ὁ εἰδικὸς διφήτωρ. Ἄλλη πολλῶν εὐαχύτερον εἰσδύουσα δυσχέρεα εἶναι, ὅτι ἱστορία τοῦ δράματος ὡς καθαρῶς κυρίας ποιητικῆς μορφῆς καὶ κλωνὸς τῆς γραμμικολογίας, ἡ ἱστορία τοῦ δράματος καθαρῶς ἐν συναφῇ πρὸς τὴν ὑποκριτικὴν καὶ τὴν τοῦ θεάτρου ἀνάπτυξιν ἐξ ἀνάγκης δεόν νὰ ποσῆ μονομερῆς καὶ ἐνδεῆς, ὡσθ' ὁ τοιαύτην ἱστορίαν ἐκτιθεὶς ἀναλαμβάνει τὴν ἀπαίτησιν νὰ κατέχη τὴν γραμμικολογίαν καὶ τὴν σκηρικὴν ἐκτύλιξιν, νὰ γινώσκῃ ἐξ ἴσου τὰς ἀξιώσεις καὶ τὰ κωλύματα ἀμφοτέρων καὶ ὁμοῦ νὰ κατανοῆ καὶ ἐκλογίζηται τὴν διήκουσαν, ἀλλ' ἀπραϊτήτως μεταβλαλλομένην ἀλληλεπίδρασιν αὐτῶν. Ἐν τούτοις τοιαύτη πο-

<sup>1</sup> Geschichte des neueren Drama v. Robert Proelss. Leipzig. 1880.

λυμάθεια, ἦν τὰ μάλιστα εὐκρίθιμοι θὰ ἐπεδίωκον, εἶναι σπάνια, καὶ ἐπομένῳ τῷ λόγῳ δὲν εἶναι τυχαῖον, ὅτι πᾶν ὀλίγα ἔργα ὑπάρχουσι καθόλου περὶ ἱστορίας τοῦ δράματος (καὶ ὑπὸ γραμμικολογικῆν καὶ τεχνικὴν ἔποψιν) καὶ μάλιστα ἐν καὶ μόνον «Die Geschichte der dramatischen Literatur und Kunst in Spanien» ὑπὸ τοῦ κόμητος Σχάκ<sup>1</sup>. Καὶ ἐξ οὗτο εἶδον τὸ δημοσιογραφικὸν φῶς αἱ ἐποχὴν ἀποτελεσασκαὶ καὶ ἔτι καὶ νῦν, διαπύζουσαι τὴν ἐπιστημονικὴν ἀξίαν. Ἄκροάσεις τοῦ Γουλιέλμου Σχλέγκελ περὶ δραματικῆς τέχνης καὶ γραμμικολογίας» (Vorlesungen ueber dramatische Kunst und Literatur), ἐξεδόθησαν μονοχρῆ ἐκθέσεις μονομερῶς· διατρέβουσαι περὶ τὸ θέμα καὶ δίκην ἐγχειριδίων ἀπὸ τῆς θεατρικῆς ἀπόψεως, καὶ οὐδὲ ταῦτα ἀμφιφάως ἐξετάζουσαι. Πολὺ ἀξιομνημόνευτον ἐξίρσειν ποιεῖται τὸ μεγαλοπρεπῆ τῆ λέξει ἐκπεπονημένον σύγγραμμα τοῦ Κλέιν Geschichte des Drama<sup>2</sup> (Λειψία 1865—1877 εἰς 13 τόμους), ὅπερ ὑποληπτέον καθολικὴ ἱστορία τοῦ δράματος ἀπὸ τῶν Ἰνδῶν μέχρι τῶν ἡρώων τοῦ νεωτεροῦ παρὰ τοῖς Γάλλοις δράματος... Μοιραίως ὁμοῦ οἴκοθεν προδραμὸν κατέστησεν ἀδύνατον τὴν ἐπιτυχίαν τοῦ σκοποῦ καὶ αὐτὰ τὰ πλήρη μέρη τῆς μεγάλης τοῦ δράματος ἱστορίας κατεδίκασεν εἰς ὑποπτον ἀδράνειαν. Καὶ ὁμοφώνει μὲν ὁ ἀναγνώστης τῷ Proelss, ὅστις ἐν τῷ προλόγῳ τῆς ἐνθάδε βιβλιογραφουμένης δραματικῆς ἱστορίας αὐτοῦ ἐν μέτρῳ ὑψίστης ἐπιεικειᾶς ὁμιλῶν περὶ τοῦ φιλοπρόσημου τοῦ Κλέιν ἐξαίρει μετὰ θαυμασμοῦ τὴν πραγματογνωσίαν, τὴν γιγνεντικαὴν ἐπιμελείαν, τὸ ἐκπληκτικὸν πνεῦμα ἐν τῇ οἰκονομίᾳ τοῦ ὅλου, πλὴν ἀλλ' ὁμοῦ ἄλλοι ἀντιπρακτοροῦσιν, ὅτι μὴ σκοποῦμένης τῆς μεγάλης ἐπιμελείας καὶ τοῦ υπερβάλλοντος πνεύματος τὸ ἔργον τοῦ Κλέιν πρόκειται παντελῶς ἄχρη. Διότι ἡ ταλάντευσις τοῦ Κλέιν μεταξὺ ἀξιώματος ἐκθέσεως, καθ' ὃ ὑπόκειται ὁ λόγος περὶ τῆς μεγάλης μεθόδου τῆς ἱστορικῆς ἀναπτύξεως καὶ τῆς μάλιστα ἀμειλίχτου κριτικῆς πρῶτον τῶν ἐμφανίσεων, αἱ τινες δὲν συζυγοῦσι ταῖς ἐξ ὑποκειμένου ἡθικαῖς καὶ αἰσθητικαῖς ἀξιώσεις τοῦ περὶ οὗ ὁ λόγος συγ-

<sup>1</sup> Ἱστορία τῆς δραματικῆς γραμμικολογίας καὶ τέχνης ἐν Ἰσπανίᾳ.

<sup>2</sup> Ἱστορία τοῦ δράματος.

γραφῶς, καὶ μεταξὺ τρόπου παραστάσεως, ἐν ἀσπατάμενος ὁ συγγραφεὺς οὗτος εἰσέρχεται εἰς μετὰ ἄσπαστον, ἐκλογισμὸν καὶ ποικίλην πολεμικὴν παντάπασιν ξένην πρὸς τὴν ἱστορίαν τῆς δραματικῆς ποιήσεως, καὶ εἰς λεπτομερῆ καὶ ἰσχυρογνώμονα ἀπόφρασιν περὶ φιλολογικῶν, χρονολογικῶν καὶ βιβλιογραφικῶν ζητημάτων, αἰν' ἀδύνατον νὰ ἐπιλυθῶσιν ἐν τινι καθολικῇ ἐκθέσει, παραμένει κυρία ἔλλειψις τοῦ οὕτω μεγαλοπρεπῶς ἐσχεδιασμένου ἔργου. Ἐκ τοῦ ἀμφιβόλου δὲ τούτου ἐπηυξήθη ἡ πληθυσμὸν δευτερευόντων πραγματῶν καὶ ἡ ἀπίστευτος ἀνισότης ἐν τῇ διεξαγωγῇ τῶν καθ' ἕκαστα μερῶν. Περὶ πλέον συμπάρεται ἡ μοιραία κλίσις τοῦ Κλέιν, ἢ συνωδᾶ ἀποφαίνεται περὶ μύριων γεγονότων τῆς πολιτικῆς, τῆς φιλοσοφίας, καὶ τῆς ἠθικῆς διακόπτων ἀπαύστως καὶ ἀποτόμως τὴν ἀφήγησιν, ἢ προπετῆς προκτάληψις ἐγκωμίων καὶ κατακρίσεων, αἰν' ἀνάγκη εἰς πολὺ ἐπιγενέστερα μέρη τῆς ἱστορίας τοῦ δράματος καὶ τὰ νῦν γίνονται αἰσθητὰ ὡσεὶ ὁ συγγραφεὺς ἦτο ἀνάπλευς τῆς προαισθήσεως, ὅτι ἡ ἔκθεσις τῶν χρόνων τοῦ Σαίξπηρου, Μολιέρου, Γκίθου καὶ Σχιλλέρου δὲν θὰ ἐπέτρεπε τὴν πρὸς τοῦτο ἐμπαθῆ συμπάθειαν εἰς λογοπαίγνια ἐν παραφυλλίστι καὶ λεπτεπιλεπτοῦς ἐργασίας τῶν παρ' Ἰνδοῖς ἱερῶν βίβλων. Οὐδὲν τὸ παράδοξον, ὅτι τῷ παντελῶς ἐμπεφορημένῳ τῆς ἰδίως ὑποθέσεως συγγραφῆ, τῷ μετ' ἐμπαθοῦς ῥητορείας ἐκπροσωποῦντι τὰς δαξασίαις καὶ ἰδίαις πλάνας, ἠφηνίσθη ἡ συνείδησις περὶ τοῦ ὀποσίχον διηρθρωμένον καὶ ὀπόσον ἀταπειτόφρονον τὸ οὕτω σχεδιασθὲν σύγγραμμα θὰ παραμῆναι ἀναγκάτως τοῖς κύκλοις, ὑπὲρ ὧν κυρίως ὠρίσθη... Οὐδέποτε δὲ καθίσταται ἐφικτὴ ἡ συνκοπέσεις ἔργου τοιοῦτοῦ τρόπῳ ἀρξάμενον... Ὅπως ποτ' ἂν ἦ τὸ φιλοπρόνημα τοῦ Κλέιν ἀπέφηρε μόνον τὴν χρεῖαν εὐσυνόπτου ἱστορίας τοῦ νεωτεροῦ δράματος ἐν συναφῇ πρὸς τὸ θέατρον, ἀλλὰ δὲν ἐπλήρωσεν αὐτὴν καὶ ἔδειξεν, ὅτι τὸ σχέδιον τοιοῦτου εἰςβλίου δεόν νὰ ἦναι συνοπτικώτερον καὶ ἢ πραγματεύσεις στενωτέρα καὶ πραγματικώτερα. Ἐν τούτῳ τῷ πνεύματι ὁ Ροβέρτος Προέλσιος, γνωστὸς καὶ ἐπὶ ἄλλαις ἡγουμέναις συγγραφαῖς, οἶκι «ἡ κατήχησις τῆς Δραματουργίας» ἢ ἱστορία τοῦ ἐν Δρέσδη βασιλικῶ θεά-

τρου» «αί ἐρμηνεύει εἰς τὰ δράματα τοῦ Σαιξ-σπέρου» καὶ ἄλλα συγγράμματα, κατώρθωσε νὰ πράγματῶν πολλοῦ ἀξίαν πνευματώδη καὶ τανύησιν τοῦ δράματος καὶ τῆς δραματικῆς τέχνης, προκλαγγὼν εἰς φῶς τὸ τελειότερον τῶν ἔργων «Geschichte des neueren Drama<sup>1</sup>» ὅ ἐν ἐξ ἡμίτομοις καὶ τρισὶ πλήρησι τόμοις μέλλει νὰ περιέχῃ τὴν ἔκθεσιν τοῦ δράματος τῶν Ἰσπανῶν, Ἱταλῶν, Γάλλων, Ἀγγλῶν καὶ Γερμανῶν. Καὶ ὁ μὲν ἄ. ἡμίτομος τοῦ ὅλου ἔργου «ἡ γενικὴ εἰσαγωγή» παρεχόμενος τοῖς ἀναγινώσκουσιν ἀμφιλαφῆ ἀναθεώρησιν τῆς διαπλάσεως τοῦ ἐν τῷ μεσαιῶνι δράματος καὶ τοῦ νεωτερικοῦ τοιούτου παρὰ τοῖς Ἰσπανοῖς, καὶ ὁ β'. ἐπ' ἴσης ὁ τὸ δράμα τῶν Ἱταλῶν πραγματεύμενος καὶ τὸ πρῶτον μέρος συμπληρῶν εὐρίσκεται ἤδη ὑπὸ τὰ πιεστήρια.

Ὅπόταν δ', ὡς εἰκός, πρῶτον μετὰ τὴν παντελεῖα περάτωσιν καταστῆ δυνατὴ ἡ ὀριστικὴ κρίσις περὶ ἀξίας καὶ σημασίας σύμπαντος τοῦ ἔργου, τότε θάνομολογηθῆ. ὅτι ἡ περὶ τῆς ὁ λόγος ἱστορία τοῦ νεωτερικοῦ δράματος καταλέγεται εἰς τὰ βιβλία ἐκεῖνα, ὧν ἡ διαφέρουσα ὑπηρεσία καὶ τὸ χαρακτηριστικὸν αὐτὰ ἰδιοφύεσ καθοράται ἤδη ἐν τῇ ἀρχῇ καὶ ὧν ἡ συνεπὴς ἀνάπτυξις προγινώσκειται ἐκ τῶν ἐποικοδομητικῶν καὶ προπαρασκευαστικῶν κεφαλαίων τοῦ συγγραφέως. Ἡ κατάληψις καὶ παράστασις αὐτοῦ δὲν εἶναι ἐπιτηδεῖα εἰς διακεκριμένην ἕξαρσιν καὶ διαφέρουσαν ὀρθοτόνησιν τῶν ἱστορικῶν περιόδων καὶ τῆς ἀκριβοῦς αὐτῶν διαφοράς. Ἐν τῇ ἐπισκοπῇ ποιητικῆς μορφῆς, ἣτις ἐξετυλίχθη ἐν ἐνδελεχεῖ ἐπαλληλίᾳ καὶ πλεονάκῃ μετ' ὅλων ἀπρακτικῶν μεταβάσεων (μορφῆς, ἐφ' ἣν τὰ ἦθη καὶ αἰκλίσεις τοῦ ἐκαστοῦ κοινῶ ἐπέδρασαν καὶ ἣς δὲν ἠδύνατο νὰ γυμνωθῆ παντελῶς ἡ εκπροπεστάτη καὶ ἰσχυροτάτη ποιητικὴ ἀτομικότης. μιᾶς, λέγομεν, ἐκτυλίξεως τῆς τέχνης, ἐν ἣ τὰ πάντα ἀξιωματικῶς ἐν τῷ τρόπῳ συμπλεκόμενα ἐμφανίζονται συμφορῇ προτέροις γεγονόσιν) εὐνότητον εἶναι καὶ παρέχει ἰδιοφυῆ χάριν νὰ παρεκκολληθῆ τις τῇ βαθμικῇ ἀναπτύξει, ἣτις ἐκπηγάζει ἐκ διαφόρων σημείων καὶ πολλὰ πλῶς ἄπτεται καὶ περιορίζεται. Τοιούτῳ τρόπῳ ἀρχεται καὶ ὁ περὶ οὗ ὁ λόγος συγγραφεὺς οὐχὶ

<sup>1</sup> Ἱστορία τοῦ νεωτέρου δράματος.

ἐν ταῖς ἀρχαῖς τῆς νεωτερικῆς γραμματολογίας, ἀλλ' ἐπικρατῶν εἰς τὸν μεσαιῶνα, πραγματευόμενος ἐν ἐξ διδασκαλοῖς κεφαλαίους «τὴν πλῆρη τῆς χριστιανικῆς ἐκκλησίας πρὸς τοὺς ἀγῶνας τῶν ἀρχαίων καὶ τὴν τούτων ἐπίδρασιν ἐπὶ τὰς μορφὰς τῆς χριστιανικῆς λειτουργίας» εἶτα τὴν ἐκτύλιξιν τῶν χριστιανικῶν ἀγῶνων μέχρι τῆς μεταβάσεως αὐτῶν εἰς τὴν δημοτικὴν γλῶσσαν. Μετὰ ταῦτα ἐξετάζει τὴν ἀνάπτυξιν τῶν δημῶδων γλωσσῶν, τὴν τῶν ἱποποτῶν, τὴν ποίησιν αὐτῶν καὶ τὴν σχέσιν αὐτῶν τούτων πρὸς τὴν δημῶδη ποίησιν καὶ τὴν κατὰ μικρὸν κατολισθησιν εἰς αὐτὴν σχετικῶς ὡς πρὸς τὸ δράμα, καὶ πάλιν τὴν διάπλασιν τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ δράματος ἐν ταῖς δημῶδεσι γλώσσαις, ἔκθεσιν τῶν κυριωδεστέρων ἐκκλησιαστικῶν ἀγῶνων ἐν Γαλλίᾳ Ἀγγλίᾳ, Γερμανίᾳ, Ἱταλίᾳ καὶ Ἰσπανίᾳ, ἣ προσήρτηται περιληπτικῆ καὶ πλήρη περιγραφή τῆς κατὰ τὸν μεσαιῶνα σκηνῆς τῶν μυστηρίων. Ὡτι φανῆ, ὅτι ὁ συγγραφεὺς ὑπὲρ τὸ δέον ἐξήτασε τὴν ἱστορίαν τοῦ νεωτέρου δράματος, οὗτος ἀναγκάτως θὰ ὁμολογήσῃ, ὅτι, ἐπειδὴ αἱ πρὸς γένεσιν τοῦ νεωτέρου δράματος συνεπιδρῶσαι ἀφορμαὶ ὅτε μὲν μᾶλλον, ὅτε δ' ἕλαττον, ἔσχον τὴν ἀρχὴν ἐκ προηγουμένων μεσαιωνικῶν περιστατικῶν καὶ οἱ βαθμοὶ αὐτοῦ ἐν μέρει βαθέως εἰσδύσαντες κεῖνται ἐν ταῖς μορφαῖς ἐκ μεσαιωνικοῦ δράματος, μάλιστα ἀπόλλυνται ἔτι ἐν τῷ τῶν Ῥωμαίων δράματι, ὁ τοιοῦτος λέγομεν ἀπρακτικῶς θὰ ὁμολογήσῃ, ὅτι καθίσταται ἀνύσιμος ἀναθεώρησις τοῦ μεσαιωνικοῦ δράματος. Ἐν δὲ τῇ ἀναθεώρησει αὐτῇ ὁ συγγραφεὺς, ὡς εἰκός, δὲν ἐδράζεται ἐπὶ ἐδάφους ἰδίων ἐρευνῶν, εἰ καὶ πάμπολλα τῶν ἐν τῷ μεσαιῶνι δραμάτων εἶναι αὐτῷ γνωστότερα, ἢ ὅσον ἀπαιτεῖται πρὸς ἀπόκτησιν ἰδίων ἐντυπώσεων καὶ αὐτοτελοῦς κρίσεως. Αἱ ἐρευναι, αἱ κατὰ τὴν Γερμανίαν καὶ τὰς Κάτω χώρας, ἄς περὶ τὸ μεσαιωνικὸν δράμα ἐποίησαντο ὁ Monne, Schmeller, Wilken, Ebert, Schroeer, Pichler, Coussemaker, καὶ ἐν Γαλλίᾳ Dumeril, Magnin, Lepet, Francois, Michel, Tivier, Billemaqué καὶ ἐν Ἀγγλίᾳ ὁ Wright, Halliwell, Sharp, Ward καὶ ἐν Ἱταλίᾳ (Μονάχω καὶ Ἀγκῶν) εἶναι ἰκανῶς κέρπιοι καὶ δαψιλῶς ἐπωφελήθη αὐτὰς ὁ συγγραφεὺς. Καὶ ἀνεκμίσθητον μὲν

εἶναι, ὅτι πόρρω τοῦ προκειμένου τάσσονται αἱ περὶ ποιήσεως τῶν Ἰουδαϊστικῶν ἐρευναι, ἀλλ' ὡς πρὸς τὸ κύριον θέμα εὐθαρσῶς καὶ στερεῶς χωρεῖ εἰς τὸ ἴδιον θέμα, αἰτιολογῶν τὸ θέμα αὐτοῦ διὰ τῶν ἀποδείξεων τῆς ποικιλότητος καὶ τῶν διαφορῶν ἰδιαζόντων τῆς ἐν τῷ μεσαιῶνι τέχνης «ὅτι δηλαδὴ καὶ τὸ νεώτερον δράμα, ἐφ' ὅσον τοῦλάχιστον κατέστη δημῶδες καὶ ζωηρὸν, κατὰ μείζον μέρος ἀνεβλάστησεν πρὸς τὸν μεσαιῶνα δραματικῆς τέχνης, ἣ ἐκ τῆς παλινορθώσεως, ἣτις ἀρχεται ἀπὸ τοῦ ἸΑ. αἰῶνος.» Κατὰ ταῦτα καὶ ὁ συγγραφεὺς συστηματοποιεῖ τὴν ὕλην ἀρχόμενος ἀπὸ τοῦ νεωτέρου πρὸ Ἰσπανοῦ δράματος, ἐπειδὴ τοῦτο ἀνεφύθλωσ ἀμέσως ἐκ τοῦ μεσαιωνικοῦ δράματος, εἰ καὶ κατὰ νέον πνεῦμα ὀριζόμενον ὑπὸ τῆς ἐθνικῆς ἰδιοφυῆς. Εἶτα τρέπεται εἰς τὸ Ἱταλικὸν δράμα, ἄτ' ἐν Ἱταλίᾳ πρωϊκίτατα ἀναφύεντος τοῦ δράματος τῆς παλινορθώσεως. Μετὰ ταῦτα εἰσάγει τὸ γαλλικὸν δράμα, ἐπειδὴ τὸ νεώτερον δράμα τῆς χώρας ταύτης διεπλάσθη πρῶτον μὲν ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τοῦ Ἰσπανικοῦ καὶ Ἱταλικοῦ, εἶτα ἐπὶ μακρότερον χρόνον κατέστη τὸ καθόλου καταδεσπῶνον. Τὸ δ' ἀγγλικὸν καὶ τὸ γερμανικὸν δράμα ποικίλῃ τῷ τρόπῳ ὑποκείμενον ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τῆς μεταρρυθμίσεως τῆς θρησκευτικῆς δηλ. τῆς ὑπὸ τοῦ Λουθήρου, ἣ προσήκει καὶ κατὰ τὴν ἕλληγον ποίησιν τοῦ Προϊλίου εὐρυτέρα μετοχὴ εἰς τὴν ἀνάπτυξιν δράματος, ὅπερ φέρει ἐθνικὴν καὶ ἀτομικὴν ἰδιότητα, ἣ τῇ παλινορθώσει, μέλλουσι νὰ συναποτελέσωσι τὸ τέλος. Σύμπασα λοιπὸν ἡ θεωρία τοῦ συγγραφέως<sup>1</sup> ἐκπηγάζει κυρίως ἐκ τοῦ σχεδίου τούτου, καὶ ἀναντίλεκτον εἶναι ἤδη νῦν, ὅτι τὸν Σαιξσπέρου, Γκαίτε καὶ Σχίλλερ, οὐδὲ τὸ παράπαν συγκαταλέγει εἰς τοὺς Ῥωμαϊκοὺς δραματικούς, ὑπολαμβάνει ὡς τοὺς πρώτιστον ἐκπροσωποῦντας τὴν νεωτερικὴν δραματικὴν. Καὶ τὰ μὲν κύρια κεφάλαια πᾶσιν ὡς ἐκ τῆς πληθυσμῶν τῆς ὕλης, ἣτις μέλλει νὰ ἐντυπωθῆ ἐν τῇ μνήμῃ τοῦ ἀναγνώστου, ἀλλὰ τὰ κυριωδέστερα ἀποτελέσματα συνάγονται σαφῶς καὶ ἀκατανύκτως, ἢ γοῦν ἢ κατὰ μικρὸν ἐπίδρασις τῆς κοσμικῆς ποιήσεως ἐπὶ τὸ ἐκκλησιαστικὸν

<sup>1</sup> Περὶ οὗ τοῦ βιβλιογραφουμένου συγγράμματος ἐκ τῶν πολλῶν ἀναγνωσμένων ἐστραχολογήσαμεν τίς τὸ ἀπρόσβλητον.

δράμα· ἡ ἐντονωτέρα ἐμφάνει ἐντέχνων προθέσεων ἐν τῷ ἐκκλησιαστικῷ δράματι· ἡ αὐτοτελής ἐξέγερσις κοσμικῶν κεφαλαίων ἐν τοῖς μυστηρίοις· ἡ τροπὴ εἰς τὰ ἦθη, ἡ ἀπκλαγγὴ τῶν ἀθεκάστων μονοπρακτικῶν κωμῶδιῶν ἐκ τῶν ἐκκλησιαστικῶν ποιημάτων καὶ τῶν ἄλλων, ὅσα ἐν τῷ μεταξὺ παίζουσ· καὶ ἐκ νέου συντυχία τῶν ἐκκλησιαστικῶν αὐτῶν δραμάτων τῶν θαυμαστοποιῶν καὶ γοήτων, περιπλανωμένων ἀνθρώπων καὶ μουσικῶν, οἵτινες καὶ παρὰ τοὺς δυσπρότους κειροὺς κατ' ἀπκντὰ τὸν μεσαιῶνα διετέλουν ὑπάρχοντες καὶ ἐξ ὧν τῆς σειρᾶς ἀνεφάνη νέα ὑποκριτικὴ χρονολογούμενη ἀπὸ τοῦ ἸΕ'. καὶ ἸΣΤ'. αἰῶνος. Ἐὰν λοιπὸν ὁ ἀναγνώστης τὴν θεμέλιον ἔκθεσιν, ἣν ὁ Προϊλίου παρέχεται περὶ τῆς διαδόσεως καὶ τῆς μετέπειτα ἐπιδράσεως τοῦ κατὰ τὸν μεσαιῶνα δράματος, θεωρῆ ὡς ἀνήκουσαν ἔτι τῇ εἰσαγωγῇ, τότε τὸ Β'. τμήμα τοῦ πρώτου τόμου, τουτέστι τὸ «Νεώτερον δράμα τῶν Ἰσπανῶν» κρίνεται παντελῶς ἰσχυρὸν δοκίμιον τῆς μεθόδου, κατ' ἣν τὸ ὅλον ἔργον μέλλει νὰ συναποτελεσθῆ. Ἐντεῦθεν γίνεται καταφανὴς ἡ τοῦ συγγραφέως πρόθεσις τείνοντος νὰ συμπαραλάβῃ εἰς τὸν κύκλον τῆς ἰδίως ἐκθέσεως καὶ τὴν νεωτάτην διασχημάτισιν καὶ ἀνάπτυξιν τῆς δραματικῆς ποιήσεως μετὰ τῆς αὐτῆς συναφούς θεατρικῆς, ἢ ὑποκριτικῆς τέχνης.

Ἐν Κορίνθῳ κατὰ Ὀκτώβριον 1880.

N. ΠΕΤΡΗΣ

## ΗΛΙΑΚΑ ΣΥΣΤΗΜΑΤΑ

Οἱ παλαιοὶ ἀστρονόμοι κατὰ διαφόρους χρόνους εἶχον διαφόρους ἰδέας περὶ τῆς θέσεως τῶν οὐρανίων σωμάτων, τῆς τάξεως, κατὰ τὴν ὁποῖαν εἶναι τεθειμένα πρὸς ἄλληλα, καὶ κατὰ ταύτην κινουῦνται, καὶ τέλος περὶ τῆς θέσεως τῆς τροχίως ἐκαστοῦ πλανήτου. Αἱ ἰδέαι δὲ αὐτῶν ἀστρονόμων καλοῦνται ἡλιακὰ συστήματα. Ἀφ' οὗτοι οἱ ἀστρονόμοι ἤρχισαν νὰ ἀσχολῶνται εἰς τὸ ἀντικείμενον τοῦτο, ἐπειροήθησαν πολλὰ ἡλιακὰ συστήματα, τῶν ὁποίων τὰ ἐπισημότερα εἶναι τὸ Πτολεμαϊκὸν καὶ τὸ Κοπερνίκειον. Ἐν τῷ Πτολεμαϊκῷ περὶ τῆς θέσεως τῶν

οὐρανίων σωμάτων.—Οἱ ἀρχαῖοι ἐνόμιζον ὅτι ἡ γῆ εὐρίσκεται ἀκίνητος ἐν τῷ μέσῳ τοῦ παντός, τὰ δὲ λοιπὰ οὐράνια σώματα ὅτι περιστρέφονται περὶ τὴν γῆν. Ἄλλ' ὁ Πυθαγόρας καὶ οἱ ὀπαδοὶ του ἐξετάσαντες τὸ πρᾶγμα μετὰ μεγαλειτέρας ἀκριθείας, εὔρον ὅτι ὁ ἥλιος μένει ἀκίνητος ἐν τῷ μέσῳ τοῦ παντός, ἡ δὲ γῆ περιστρέφεται περὶ τὸν ἥλιον. Ἄλλ' ἡ δόξα αὕτη, ἀντιφερομένη εἰς τὰ κατ' αἴσθησιν φαινόμενα, καὶ μὴ στηριχθεῖσα εἰς λόγους ἀποχρώντας, ἐλησμονήθη μέχρι τῶν μέσων περιόδου τῆς 16 ἑκατονταετηρίδος, ὅτε ἀνευῶθη ὑπὸ τοῦ Κοπερνίκου. Ὁ Πλάτων ἐκηρύχθη ὑπὲρ τοῦ παλαιοῦ συστήματος, δηλαδὴ ἐδόξαζεν ὅτι ἡ γῆ εἶναι ἀκίνητος ἐν τῷ μέσῳ τοῦ παντός. Πολλοὶ ἠκολούθησαν τὴν γνώμην τοῦ Πλάτωνος, μάλιστα δὲ ὁ Πτολεμαῖος, ὅστις ἤκμασεν εἰς τὰς ἀρχὰς τῆς βασιλείας τοῦ Ἀντωνίου.

**Ἡλιακὸν σύστημα τοῦ Πτολεμαίου.**—Ὁ Πτολεμαῖος, ἀστρονόμος τῆς Ἀλεξανδρείας, ζῶν περὶ τὰ μέσα τῆς δευτέρας ἀπὸ Χριστοῦ ἑκατονταετηρίδος, κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Ἀδριανοῦ, ἐδόξαζεν ὅτι ἡ γῆ εἶναι ἀκίνητος ἐν τῷ μέσῳ τοῦ παντός, οἱ δὲ τότε γνωστοὶ ἑπτὰ πλανῆται, εἰς τοὺς ὁποίους συνηριθμοῦντο καὶ ἡ Σελήνη καὶ ὁ ἥλιος, περιστρέφονται περὶ τὴν γῆν κατὰ διάφορα ἀποστήματα, ἐστηριγμένοι ἕκαστος εἰς ἰδίαν διακυγῆ κρυσταλλίνην σφαῖραν κατὰ τὴν ἐξῆς τάξιν, Σελήνη, Ἑρμῆς, Ἀφροδίτη, ἥλιος, Ἄρης, Ζεὺς καὶ Κρόνος. Μετὰ τοὺς πλανήτας εἶναι ἡ τῶν ἀπλανῶν ἀστέρων σφαῖρα, τὴν ὁποίαν οἱ ἀρχαῖοι ἐκάλουν στερεώμα' ὑπεράνω δὲ τοῦ στερεώματος ὑπάρχουσι τρεῖς ἄλλαι σφαῖραι, τῶν ὁποίων ἡ ἐξωτάτη καὶ ὑπεράνω τῶν λοιπῶν κειμένη, ὠνομάσθη πρῶτον κινούμενον. Περιστρεφόμενης δὲ τῆς ἐξωτάτης σφαίρας περὶ τὴν γῆν, συμπεριστρέφονται περὶ αὐτὴν καὶ αἱ λοιπαὶ σφαῖραι ἐξ ἀνατολῶν πρὸς δυσμὰς ἐντὸς 24 ὥρων. Τὸ αἶτιον, διὰ τὸ ὅποιον ὁ Πτολεμαῖος ἔθεσεν τὸν Ἑρμῆν καὶ τὴν Ἀφροδίτην ὑποκάτω τοῦ ἡλίου, μ' ὄλον ὅτι πολλάκις φαίνονται μᾶλλον ἀπέχοντες, εἶναι, διότι ἡ περιστροφή τούτων περὶ τὴν γῆν εἶναι μικροτέρα τῆς τοῦ ἡλίου, σκεπτόμενος, ὅτι ὅσοι πλανῆται ἔχουσι συντομωτέραν περίοδον, πρέπει νὰ ἦναι πλησιέστεροι εἰς ἡμᾶς. Διὰ τοῦ συστήματος τούτου πολλὰ τῶν

ἐν τῷ οὐρανῷ φαινόμενων μένουσιν ἀνεξήγητα· ὁ δὲ Πτολεμαῖος καὶ οἱ ὀπαδοὶ του διὰ νὰ ἐξηγήσουν φαινόμενά τινὰ ἐβιάσθησαν νὰ πληρώσουν τὸν οὐρανὸν ἀπὸ ἀκαταλήπτους κύκλους. Τὸ σύστημα τοῦτο, ἀν καὶ ἐσφαλμένον, ἐπεκράτησε μέχρι τῆς 15 ἑκατονταετηρίδος, διότι ἦτο σύμφωνον μὲ τὰ κατ' αἴσθησιν φαινόμενα, τὰ ὁποῖα ἐθεωροῦντο ἀδιάψευστα, καὶ μὲ τὸ ῥητὸν τῆς ἀγίας γραφῆς, ἧτις λέγει, ὅτι ὁ Ἰησοῦς τοῦ Νκυῆ ἐπρόσταξε τὸν ἥλιον νὰ σταθῆ.

**Ἡλιακὸν σύστημα τῶν Αἰγυπτίων.**—Οἱ Αἰγύπτιοι ἐδόξαζον ὅτι ἡ γῆ εἶναι ἐν τῷ μέσῳ τοῦ παντός ἀκίνητος, περὶ αὐτὴν δὲ περιστρέφεται ἡ Σελήνη καὶ ὁ ἥλιος, περὶ δὲ τὸν ἥλιον ὁ Ἑρμῆς καὶ ἡ Ἀφροδίτη, χωρὶς ποτὲ νὰ περιστραφῶσι περὶ τὴν γῆν. Ἐπειτα ὁ Ἄρης, ὁ Ζεὺς καὶ ὁ Κρόνος περιστρέφονται περὶ τὴν γῆν καὶ τὸν ἥλιον· κατόπιν δ' ὄλων εἶναι ἡ ἑκαστος σφαῖρα. Τὸ σύστημα τοῦτο τῶν Αἰγυπτίων εἶναι δυσκολώτερον τοῦ συστήματος τοῦ Πτολεμαίου, μάλιστα δὲ ἐπειδὴ δι' αὐτοῦ δυσκόλως ἐξηγοῦνται αἱ ἐπὶ τῆς οὐρανοῦ σφαίρας κινήσεις τῶν πλανητῶν.

**Ἡλιακὸν σύστημα τοῦ Κοπερνίκου.**—Ὁ Κοπερνίκος, γεννηθεὶς εἰς Θόρνον τῆς Πρωσίας, κατὰ τὸ 1473 ἔτος, ἀφ' οὗ ἀρετὰ ἐμελέτησε τῶν πλανητῶν τὰ συστήματα, καὶ ὅσα οἱ πρὸ αὐτοῦ ἐπενόησαν, καὶ συνεῖδε τὰ ἀτοπήματα τοῦ ἐπικρατοῦντος Πτολεμαϊκοῦ συστήματος, ἀπεφάσισε νὰ δημοσιεύσῃ κατὰ τὸ 1543 ἔτος νέον σύστημα, πάντη ἀντίθετον πρὸς τὸ τοῦ Πτολεμαίου, ἀποδεικνύον ἀπίθανον καὶ ἀκατανόητον τὴν κίνησιν τῶν οὐρανίων σωμάτων, ὅταν ὑποθέσωμεν τὴν γῆν ἀκίνητον. Κατὰ τὸν Κοπερνίκον ὁ ἥλιος ἴσταται ἀκίνητος ἐν τῷ μέσῳ τοῦ ἡμετέρου ἡλιακοῦ συστήματος, κινούμενος μόνον περὶ τὸν ἴδιον ἐαυτοῦ ἄξονα, οἱ δὲ πλανῆται, ὅχι μόνον οἱ εἰς τοὺς παλαιούς γνωστοί, ἀλλὰ καὶ οἱ ὑπὸ τῶν νεωτέρων ἀνακαλυφθέντες, κινοῦνται περὶ αὐτὸν κατὰ τὴν ἐξῆς τάξιν, Ἑρμῆς, Ἀφροδίτη, Γῆ, Ἄρης, Πάλλας, Δημήτηρ, Ζεὺς, Κρόνος καὶ Οὐρανός. Περὶ τὴν γῆν περιστρέφεται ἡ Σελήνη, περὶ τὸν Δία τέσσαρες δορυφόροι, περὶ τὸν Κρόνον ἑπτὰ καὶ δύο περὶ τὸν Οὐρανόν. Ὑπεράνω δὲ τῶν πλανητῶν εὐρίσκονται εἰς ἀνίσους καὶ ἀμέτρους διαστάσεις οἱ ἀπλανεῖς ἀστέρες, οἵτινες, ὡς ἄλλοι ἥλιοι, δύνανται νὰ κινῶνται, ὡς ὁ ἥλιος, περὶ τὸν ἐαυ-

τῶν ἄξονα, νὰ ἔχουσιν ἕκαστος τοὺς ἰδίους ἐαυτοῦ πλανήτας, καὶ οὕτω νὰ ὑπάρχουσι τόσα ἡλιακὰ συστήματα, ὅσοι ἀπλανεῖς ἀστέρες ὑπάρχουσι. Τὸ σύστημα τοῦτο, κατὰ τὸ ὅποιον πάντα τὰ ἐν τῷ οὐρανῷ φαινόμενα ἐξηγοῦνται ἀπλοῦστα καὶ σφρόστατα, καὶ ὑπολογίζονται ἀκριβῶς ὅλα αἱ μέλλουσι μεταβολαί, δὲν εὔρεν, ὅτε ἐδημοσιεύθη, γενικὴν ὑποδοχὴν, ὡς ἀντιβαῖνον εἰς τὰς ἐπικρατούσας προλήψεις.

**Τυχώνειον σύστημα.**—Ὁ περίφημος ἀστρονόμος Τύχων Βράχιος, μὴ τολμήσας νὰ παραδεχθῆ τὴν κίνησιν τῆς γῆς, ἔνεκα τῆς ἐπικρατούσης δεισιδαιμονίας, ἠθέλησε νὰ συμφιλώσῃ τοὺς ἀντιφρονούντας Πτολεμαῖον καὶ Κοπερνίκον, καὶ ἐπενόησε νέον σύστημα, ὀνομασθὲν Τυχώνειον σύστημα, σύμμικτον ἐκ τοῦ Πτολεμαϊκοῦ καὶ τοῦ Κοπερνικείου. Κατὰ τὸ Τυχώνειον τοῦτο σύστημα, ἡ μὲν Γῆ κεῖται ἐν τῷ μέσῳ τοῦ παντός ἀκίνητος, περὶ αὐτὴν δὲ ὑπέθεσεν ὅτι κινοῦνται ἀμέσως μὲν ἡ Σελήνη καὶ ὁ ἥλιος, ἐμμέσως δὲ, τοὔτέστιν ἀμέσως περὶ τὸν ἥλιον, καὶ μετ' αὐτοῦ περὶ τὴν Γῆν, ὁ Ἑρμῆς, ἡ Ἀφροδίτη, ὁ Ἄρης, ὁ Ζεὺς καὶ ὁ Κρόνος. Τὸ σύστημα τοῦτο, ὡς ἀντιβαῖνον εἰς τὴν ἐπιστήμην καὶ προφανῶς ἐσφαλμένον, δὲν εὔρεν ὀπαδοὺς καὶ ἴσχυσεν ἐπ' ἐλάχιστον χρόνον.

Ὅτε δὲ οἱ περιφανεῖς ἄνδρες, ὁ Γερμανὸς Κέπλερος καὶ ὁ Ἄγγλος Νεύτων ἐνίσχυσαν καὶ ἀνέπτυξαν τὰς ἀληθείας τοῦ Κοπερνικείου συστήματος, ἠναγκάσθησαν νὰ παραδεχθῶσιν ἅπαντες τὸ Κοπερνικεῖον σύστημα, καὶ τὴν σήμερον δὲν ὑπάρχει οὐδεὶς ἀστρονόμος, ἀμφιβάλλων περὶ τῆς ἀληθείας καὶ ὀρθότητος αὐτοῦ.

ΑΘ. ΚΡΗΤΙΚΟΣ.

## ΠΡΑΓΜΑΤΕΙΑ

### ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΚΑΤ' ΕΙΔΟΣ ΣΥΜΒΑΣΕΩΝ

#### Α'.

### ΠΕΡΙ ΑΓΟΡΑΦΩΝΗΣΙΑΣ

(Συνέχεια ἰδε προηγούμενον φύλλον).

Εἰς ποῖον τῶν δύο εἰδῶν ἐπάγεται ἕκαστος ἡ σύμβασις κρίνεται ἐκ τοῦ ἐὰν ἡ ὑπαρξίς τοῦ μέλλοντος πράγματος εἶναι ἢ δὲν εἶναι ὅρος τῆς συμβάσεως, τοῦθ' ὅπερ πραγματικὸν ζήτημα ὄν

ὑπόκειται εἰς τὴν ἐκτίμησιν τοῦ δικαστοῦ. Vangerow, 632. Τὴν λύσιν τοῦ ζητήματος τούτου τὸ σχέδιον τοῦ Ἑλλ. Ἀστ. Νόμου διετύπωσεν οὕτω ἐν ἀρθρῷ 1501 α' ἡ πώλησις πράγματος μὴ ὑπάρχοντος, ἀλλὰ κατὰ τὴν κοινὴν πείραν μέλλοντος νὰ ὑπάρξῃ, ἤρηται, ἐν ἐλλείψει ἐναντίας συμφωνίας, ἐκ τῆς ἀναβλητικῆς αἰρέσεως, ἐὰν τὸ πρᾶγμα λάβῃ ὑπαρξίν. Ὅταν ἡ ὑπαρξίς τοῦ πράγματος εἶναι ὅπως τυχηρὰ, ἢ πώλησις, ἐν ἐλλείψει ἐναντίας συμφωνίας, εἶναι ἰσχυρὰ καὶ ἐν τῷ πρᾶγμα δὲν ὑπάρχῃ. Ὁ δὲ Aubry ἐν τόμῳ 4 τῆς 4 ἐκδόσεως ἐν σελίδι 352 σημ. 33 διδάσκει τὰ ἐξῆς.

Dans les ventes de récoltes, il faut distinguer si les parties ont entendu faire une vente entièrement aléatoire, en traitant de spe bructuum nasciturorum, ou si elles ont voulu traiter une récolte à venir n' admettant de chances que pour le plus ou le moins de fruits. Au premier cas, la vente est pure et simple, et l' acheteur est obligé le payer le prix, quand même la récolte manquerait entièrement. Au second cas la vente est subordonnée à la condition que la récolte donnera quelques produits. Dans le doute, on doit présumer que les parties ont voulu faire une vente de la seconde espèce. Touillier, VI, 503. Duranton, X, 301. XVI, 172. Troplonog I, 204. Crc. Lyon, 18 mai 1854. Sir. 54, 2r426.

Ὁ Ἄρειος Πάγος ἐξέδοτο πολλὰς περὶ τούτου αποφάσεις τούτων παρατίθεμεν τινὰς ὡδε χάριν τῶν μὴ λαθόντων γινῶσιν αὐτῶν ἀριθ. 336 (1877). «Ἐπειδὴ τῆς συμβάσεως, ἣν ἔχει βᾶσιν ἡ προκειμένη ἀνακοπὴ τοῦ Σ. Θ., καὶ δι' ἧς τὸ δημόσιον μετεβίβασε τῷ ἀνακόποντι, ἐπὶ ὠρισμένῳ τιμῆματι τὴν ἐξάσκησιν τοῦ δικαιώματος τῆς φορολογίας τῶν ἐλαιοδεκάτων τοῦ δήμου Σολεγείας τοῦ ἔτους 1862, οὔσης, καθ' ἃ κρίνει τὸ δικαστήριον ἐκ τῶν ὄρων αὐτῆς, πωλήσεως τοῦ εἰς τὸ δημόσιον ἀνήκοντος δικαιώματος φορολογίας μέρους τοῦ κατὰ τὸ δηλοφθὲν ἔτος παραχρησθέντος ἐλαιοκάρπου, ἧτοι μέλλοντος πράγματος, ὑπὸ τὸν ὄρον τῆς ὑπάρξεως αὐτοῦ, ὅπερ ἐστὶ πωλήσεως ἐλπίζομένου πράγματος, καὶ οὐχὶ ὡς ἐσφαλμένως διατείνεται τὸ δημόσιον, πωλήσεως ἐλπίδος, ἀφ' οὗ ἐκ τῶν ὄρων αὐτῆς δὲν συνάγεται ὅτι ὁ ἀγοραστής ἀνακόπων χρεωστὲι τὸ τιμῆμα, εἴτε

υπάρξει. εἴτε μὴ τὸ πωληθὲν, ἔπειτα κατὰ νόμον ἀναγκαιώς, ἐὰν ἀληθεύσῃ τὰ ἐν τῇ ἀνακοπῇ διαλαμβανόμενα περιστατικά, τὰ τὴν πραγματικὴν αὐτῆς θάσιν συνιστῶντα, καὶ ἢ ἀπαλλαγὴ τοῦ ἀνακόπτοντος ἀπὸ τῆς πληρωμῆς τοῦ τιμήματος, εἴτε καθόλου, εἴτε ἐν μέρει, καθ' ὃ μέτρον κατέστη τυχὸν ἀδύνατος ἢ τε εἰσπραξίς καὶ βεβαίωσις τοῦ φόρου, καὶ ἢ εἰς τὸ διαφέρειν ἐνοχὴ τοῦ δημοσίου, καθότι ἐκ τῆς ἰδιαζούσης φύσεως τοῦ προκειμένου συναλλάγματος πηγάζει τοῦ δημοσίου ἢ ὑποχρέωσις τοῦ νὰ καταστήσῃ, δι' ὧν διαθέτει ἀναγκαστικῶν μέσων, ὡς ἐπὶ τοῦ προκειμένου διὰ τῆς συνδρομῆς ἢ ἀν παρέχει κατὰ νόμον εἰς τοὺς δημοσίους εἰσπράκτορας, δυνατὴν τῷ ἀγοραστῇ τὴν ἐνάσκησιν τοῦ εἰς αὐτὸν μετατεθέντος δικαιοῦματος φορολογίας, συνισταμένην εἰς τοῦ φόρου τὴν βεβαίωσιν καὶ εἰσπραξίαν, διαγεγραμμένην ἐν τῷ 20 ἄρθρῳ, συνδυασμένῳ πρὸς τὰ ἄρθρα 30 καὶ 64 τοῦ ΣΟΖ νόμου τῆς 7 Ἀπριλίου 1855 εἰς ὃν παραπέμπει ὁ Νόμος φορολογίας τοῦ 1862 ἔτους, ὑπὸ τὸ κράτος τοῦ ὁποίου συνήφθη ἢ προκειμένη σύμβασις, τῆς ὁποίας ὑποχρέωσις ἢ ἀθέτησις ἐπάγεται τὴν διαληφθεῖσαν τοῦ δημοσίου ἐνοχίαν ὅθεν ὀρθῶς καὶ νομίμως διὰ τῆς ὑπ' ἀριθ. ἀποφάσεως τῶν ἐνταῦθα ἐφετῶν ὑποχρεώθη ὁ ἀνακόπτων εἰς τὴν ἀπόδειξιν τῶν τὴν θάσιν τῆς ἀνακοπῆς τοῦ συνιστῶντων πραγματικῶν περιστατικῶν» ἀρ. 260 ἔτους 1378. «Ἐπειδὴ τὸ τῆς οὐσίας δικαστήριον δεχθὲν ἐκ τῆς ἐκτιμήσεως τῶν ἐν τῇ δίκῃ προταθέντων ὅτι μεταξύ ἀναιρεσειόντος καὶ δημοσίου κλητήριση σύμβασις μεταβιβάσεως ὑπὸ τοῦ δευτέρου ὡς πρὸς τὸν πρῶτον τῆς ἐξασκήσεως τοῦ δικαιοῦματος τῆς τῶν ἡρτημένων τότε καρπῶν φορολογίας καὶ τὸν τῆς ἐπικαρπίας, ἐπὶ ὀρισμένον χρόνον, εἴτε συλλέξει κατὰ τὸν ὀρισθέντα χρόνον καρπούς, εἴτε καὶ δὲν συλλέξει τοιοῦτους ὁ ἀναιρεσειών, ὀρθῶς μὲν καὶ συμφώνως πρὸς τὴν διάταξιν τοῦ Ν. § 1 Πδ. (18. 1) ἐχρημάτισεν τὴν τοιαύτην σύμβασιν ὡς ἀγορὰν ἐλπίδος, ἀλλ' ἐπειδὴ κατὰ τοὺς νόμους 8 πρ. 15 πρ. 57 § 1 ἢ § 2 § 3. 58. Πδ. 18. 1 καὶ πδ. 18 4 ὅπως ὑπάρχει ἀγοραπωλησία δέον νὰ ὑπάρχῃ τὸ πωλούμενον κατὰ τὴν στιγμὴν τῆς συνάψεως τῆς συμβάσεως, ἄλλως αὕτη ἄκυρος, ἐπὶ δὲ τῆς ἀγορᾶς ἐλπίδος ἐφαρμοζομένης τῆς ἀρχῆς ταύτης, δέον

νὰ μὴ εἶχε κατὰ τὴν στιγμὴν τῆς συνάψεως τῆς συμβάσεως ματαιωθῆ ἢ ἐλπίς. καθὰ ἦτο τότε δυνατὴ ἰσχυρισθέντος τοῦ ἀναιρεσειόντος ὡς ἐξάγεται ἐκ τοῦ ἐφετηρίου καὶ τῶν ἐνώπιον τοῦ ἐφετείου προτάσεων αὐτοῦ ὅτι πρὸ τῆς κοινοποιήσεως τῆς ἐγκρίσεως εἰς αὐτὸν, καὶ κατὰ συνέπειαν πρὸ τοῦ καταρτισμοῦ τῆς ἀγοραπωλησίας, οἱ ἡρτημένοι κερτοί, οἵτινες ἀπέτελουν τὸ ἀντικείμενον τῆς συμβάσεως, εἶχον ἤδη διαρκῆ καὶ συνεπῶς οὐδεμίαν ἐλπίσιν ὑπῆρχεν αὐτῷ νὰ φορολογησῇ καὶ λάβῃ δικαίωμα ἐπικαρπίας ἐξ αὐτῶν, ὥφειλε τὸ δικαστήριον τῆς οὐσίας νὰ λάβῃ ὑπ' ὄψιν τὸν οὐσιώδη αὐτὸν ἰσχυρισμὸν τοῦ ἐκκαλοῦντος, ὅστις ἂν ἀλήθειαν ἤθελεν ἐπιφέρει τὴν ἀκυρότητα τῆς συμβάσεως καὶ ἀπαλλαγὴν αὐτοῦ ἀπὸ τῆς ὑποχρέωσις εἰς τὸ τίμημα, τοῦθ' ὅπερ ἐπεδίωκε διὰ τῆς ἀνακοπῆς του, μὴ λαθὼν δὲ αὐτὸν ὑπ' ὄψιν καὶ μὴ διατάξῃ τὰς δεούσας ἐπ' αὐτοῦ ἀποδείξεις, καθ' ὃ προκύπτει ἐκ τῆς προσβαλλομένης ἀποφάσεως, παρεβίασε τὰς σχετικὰς τῆς πολιτικ. δικονομίας διατάξεις, καὶ ἀφῆκεν ἀναιτιολόγητον τὴν ἀπόφασίν του, ὅπερ ἐπάγεται ἀναίρεσιν, κατὰ τὰς διατάξεις τῶν §§ 3 καὶ 6 τοῦ ἄρθρου 807 τῆς πολ. δικονομίας.»

(ἔπειτα συνέχεια)

## Ἡ ΑΤΜΗΛΑΤΟΣ ΟΙΚΙΑ

ΠΕΡΙΗΓΗΣΙΣ ΕΝ Τῇ ΜΕΣΗΜΒΡΙΝῃ ΙΝΔΙΚῃ.

ἦτο

JULES VERNE

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟΝ

ΚΕΦΑΛΗΣ ΑΠΟΚΗΡΥΞΙΣ

«Δισχιλιόλιτρος ἀμοιβὴ δοθήσεται τῷ παραδώσοντι, ζῶντα ἢ νεκρὸν, ἕνα τῶν ἀρχαίων ἡγητόρων τῆς ἐπαναστάσεως τῶν Σιπαριῶν, ὠφθέντα ἐν Βομβάῃ, τὸν *Nabād' Dardou-Pant*, γνωστότερον ὑπὸ τὸ ὄνομα...»

Τοιαύτην δῆλωσιν, οἱ τῆς Ὁρουγγαβὰδ κάτοικοι τῆ ἐσπέρας τῆς 6 Μαρτίου 1867 ἠδύναντο ἀναγνῶναι.

Τὸ τελευταῖον ὄνομα—ὄνομα μουσαρὸν, αἰωνίως κατηραμένον διὰ τοὺς μὲν, κρύφα ὑπὸ τῶν

<sup>1</sup> Ἠγεμῶν.

δὲ λατρευόμενον—ἔλειπεν ἕκ τινος δηλώσεως ἄρτι τοιχοκολληθείσης ἐπὶ ἐρειπωμένου παραπήγματος παρὰ τῇ ὄχθῃ τοῦ Δούδμου.

Τὸ ὄνομα ἐκεῖνο ἔλειπε, διότι ἡ κάτω γωνία τοῦ χάρτου, ἐφ' οὗ κεφαλαίως ἐτετύπωτο γράμμασιν, ἄρτι ἐσχίσθη ὑπὸ τῆς χειρὸς Φακίρ<sup>2</sup> τινος, ὃν οὐδεὶς ἠδυνήθη τότε νὰ ἴδῃ, ἐν τῇ σχεδὸν ἐρήμῳ ἐκείνῃ ὄχθῃ. Σὺν τῷ ὀνόματι ἐκείνῳ ἠφάνιστο καὶ τὸ τοῦ γενικοῦ τῆς Βομβάης διοικητοῦ, ὑπογράφοντος ἀντὶ τοῦ ἀντιβασιλέως τῶν Ἰνδιῶν.

Ποῖον, λοιπὸν, τὸ τοῦ Φακίρ τούτου ἐλατήριον; Ἀφηνίζων τὴν προκήρυξιν ταύτην, ἠλπίζεν ὅτι ἡ ἐπανάστασις τοῦ 1857 ἤθελε διαφύγει τὴν δημοσίαν καταδίωξιν καὶ τὰς συνεπείας τοῦ κατὰ τοῦ προσώπου αὐτοῦ ἐντάλματος; ἠδύνατο πιστεῦσαι ὅτι τοσοῦτον τρομερὰ φήμη ἤθελε καταστραφῆ μετὰ τῶν λειψάνων τοῦ εἰς κόνιν μεταβληθέντος τεμαχίου τούτου χάρτου.

Ἦν τοῦτο μανία;

Πραγματικῶς ἔτερχι δηλώσεις ἐν πληθύνει διανεμηθεῖσαι, ἔκειντο ἐπὶ τῶν τοίχων τῶν οἰκιῶν, τῶν μεγάρων, τῶν τεμενῶν, τῶν ξενῶνων τῆς Ὁρουγγαβὰδ. Πρὸς δὲ κήρυξ τὴν τῆς πόλεως ὁδοὺς διερχόμενοι, ἠχηρὰ τῇ φωνῇ, ἀνεγίνωσκε τὴν τοῦ διοικητοῦ διαταγὴν καὶ τῶν ἐσχάτων δὲ κωμῶν τῆς πεδιάδος οἱ κάτοικοι ἐγίνωσκον ἤδη ὅτι ὀλόκληρος περιουσία δοθήσεται τῷ παραδώσοντι τὸν Δανδοῦ-Πάντ. Τὸ ὄνομα αὐτοῦ, ἀνωρελῶς ἀφηνισθὲν, ἀπὸ δώδεκα ἤδη ὠρῶν ἄπασαν τὴν ἐπαρχίαν περιέτρεχεν. Ἐὰν αἱ πληροφορίες ἦσαν ἀκριβεῖς, ἐὰν πραγματικῶς ὁ Νεβάδ κατέφυγεν ἐν τῇ χώρᾳ ταύτῃ τοῦ Ἰνδοστάν, οὐδεμίαν ἀμφιβολίαν ὅτι μετ' οὐ πολὺ συλληφθήσεται ὑπὸ ἀνθρώπων μέγα ἐχόντων συμφέρον ἐκ τῆς συλλήψεως αὐτοῦ.

Εἰς ποῖον λοιπὸν αἶσθημα ὑπέικων, ὁ Φακίρ οὗτος, ἐξέσχισεν εἰδοποίησιν, ἧς πολλαὶ ἀντιτύπων χιλιάδες διενεμήθησαν;

Εἰς αἶσθημα ὀργῆς ἀναμφιβόλως—ἴσως ὡσαύτως εἰς σκέψιν περιφρονήσεως.—Ὅπως ποτ' ἂν ἦ, ὑψώσας τοὺς ὤμους, ἐβυθίσθη ἐν τῷ ἄγαν ὑπὸ τοῦ πλήθους φοιτωμένῳ καὶ ἀκαθαρτοτέρῳ τῆς πόλεως τμήματι.

Καλοῦσι Δεκκὰν τὸ εὐρὸ ἐκεῖνο τεμάχιον τῆς Ἰνδικῆς χερσονήσου τὸ κείμενον μετὰ τῶν δυ-

<sup>1</sup> Ὁρησκευτικὸν τάγμα ἐπαίτων, ἄγαν σεβαστὸν παρὰ τοῖς Μωαμεθανοῖς.

τικῶν Châtes καὶ τῶν τῆς Βεγγαλικῆς θαλάσσης. Τὸ ὄνομα τοῦτο κοινῶς δίδεται τῇ μεσημβρινῇ τοῦ Ἰνδοῦ χώρᾳ, ἐντεῦθεν τοῦ Γάγγου. Τὸ Δεκκὰν τοῦτο, οὐτινος τ' ὄνομα ἐν τῇ Σανσκριτικῇ δηλοῖ Νότος, ἀριθμεῖ ἐν ταῖς χώραις τῆς Βομβάης καὶ Μαδρὰς ἀριθμὸν τινα ἐπαρχιῶν. Ἐν ταῖς ἐπισημοτέραις αὐτῶν καταλεκτέα καὶ ἡ ἐπαρχία τῆς Ὁρουγγαβὰδ, ἧς ἡ πρωτεύουσα ὑπῆρξε ποτὲ καὶ ὀλοκλήρου τοῦ Δεκκὰν.

Κατὰ τὸν 19<sup>ον</sup> αἰῶνα ὁ ἔνδοξος Μογγόλος αὐτοκράτωρ, Ὁρέγγ-Ζέβ μετέφερε τὴν αὐλὴν αὐτοῦ εἰς τὴν πόλιν ταύτην, γνωστὴν κατὰ τοὺς πρώτους χρόνους τῆς ἱστορίας τοῦ Ἰνδοστάν ὑπὸ τὸ ὄνομα Κίρκι. Αὕτη περιεῖχε τότε ἑκατοντάκις χιλίους κατοίκους. Τὴν σήμερον μόλις ἔχει πεντήκοντα χιλιάδας, ὑπὸ τὴν κυριαρχίαν τῶν Ἀγγλῶν, διοικούντων ταύτην ἀντὶ τοῦ Νιζάμ δ' Αἰδεραβὰδ. Ἐν τούτοις εἶναι ἐκ τῶν μᾶλλον εὐμοιρουσῶν ὑγεῖς χωρῶν τῆς χερσονήσου, ἀποφυγοῦσα μέχρι τοῦδε τὴν τρομερὰν Ἀσιατικὴν χολέραν καὶ οὐδέποτε παθοῦσα ἐκ τῶν τοσοῦτον τρομερῶν ἐν Ἰνδία ἐπιδημιῶν πυρετῶν.

Ἡ Ὁρουγγαβὰδ μεγαλοπρεπὴ τῆς ἀρχαίας αὐτῆς εὐκλείας λείψανα διετήρησε. Τὸ ἀνάκτορον τοῦ μεγάλου Μογγόλου, ἐπὶ τῆς δεξιᾶς τοῦ Δούδμου ὄχθης ἐγειρόμενον τὸ μυζτωλεῖον τῆς εὐνοουμένης τῷ πκτρὶ τοῦ Ὁρέγγ-Ζέβ, Σάχ Ἰκχὰν, Σουλτάνας, τὸ ἀπομίμημα τοῦ λαμπροῦ Τζάδ τῆς Ἀγρας, τέμενος, οὐτινος οἱ τέσσαρες *μιναρέδες* ὑψοῦνται περίξ θόλου θαυμασίως στρογγύλου ἔτερχ ἔτι μνημεῖα καλλιτεχνικῶς ὀμοδομημένα, πλουσίως κεκοσμημένα, μαρτυροῦσι τὴν ἰσχὺν καὶ τὸ μεγαλεῖον τοῦ ἐνδοξοτέρου τῶν τοῦ Ἰνδοστάν κατακτητῶν, ὅστις ἀνύψωσε τὸ κράτος τοῦτο, εἰς ὃ προσέθηκε τὴν Κεβούλ καὶ Ἀσσάμ, εἰς ἀσύγκριτον βαθμὸν εὐδαιμονίας.

Καίτοι, ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, οἱ κάτοικοι τῆς Ὁρουγγαβὰδ ἐπαισθητῶς ἠλαττώθησαν, ὡς ἄνω ἐλέχθη, ἠδύνάτο τις εὐκόλως νὰ κρυβῆ ἐν τῷ μέσῳ τῶν ποικίλων ἐκείνων τύπων.

Ὁ Φακίρ, ἀληθῆς ἢ ψευδῆς, συγχρωτισθεὶς τῷ ὄχλῳ, οὐδόλως διεκρίνετο. Ἡ Ἰνδικὴ πλήθει τοιοῦτων. Ἀποτελοῦσι δὲ μετὰ τῶν σαγῶν ὀρησκευτικῶν τάγμα ἐπαίτων, ζητούντων ἔλεος περὶ ἢ ἐξ ἵππου, καὶ γινωσκόντων νὰ ἀπακτι-





δυνεύση εισερχόμενος ἐν ταῖς ἐπαρχίαις ταύταις, ἔνθα τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἄκασι φρίκην προὔξεναι. Ἐὰν λοιπὸν, ὡς ἐλέγετο, διήλθε τὸ Ἰνδοσινικὸν σύνορον, ἐὰν ἄγνωστόν τι αἴτιον, σχέδιον ἐπαναστάσεως ἢ ἕτερόν τι, ὑπεχρέωσεν αὐτὸν νὰ καταλίπη τὸ δυσεύτερον κρυσφύγετον, οὗτινος τὸ μυστήριον διέφευγεν ἔτι τὴν Ἀγγλοϊνδικὴν ἀτυνομίαν, μόναι αἱ τοῦ Δεκκαν ἐπαρχίαι δύνανται, μετ' ἐλευθέρου πεδίου, νὰ παρῆξωσιν αὐτῷ ἀσφάλειαν.

Ἐν τούτοις ὁ διοικητὴς εἶχε πληροφορηθῆ τὴν ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ παρουσίαν αὐτοῦ, πᾶρα τα ἀποκηρύξας τὴν κεφαλὴν του.

Δέον ὅμως παρατηρῆσαι ὅτι πάντες οἱ ὑψηλὸς κατέχοντες θέσεις ἐν Ὠρουγγουβάδ, ἄρχοντες, ἀξιωματικοί, ὑπάλληλοι ἀμφέβαλλον ὀλίγον περὶ τῶν ὑπὸ τῆς διοικήσεως συλλεγεσῶν πληροφοριῶν. Τοσάκις ἤδη διεδόθη ὅτι ὁ ἀκταπόνητος Δανδου-Παντ ὤφθη καὶ συνελήφθη μάλιστα! τοσαῦτα ψευδεῖς περὶ αὐτοῦ ἐκυκλοφόρησαν εἰδήσεις, ὥστε σχεδὸν μυθώδης κατέστη ἡ ἐπιτηδείότης τοῦ Ναβάβ πρὸς ματαίωσιν καὶ ἐμπαιγμὸν τῶν καταδιώξεων ἐπιτηδείων τῆς ἀτυνομίας παρακτόρων· ἀλλὰ τὰ κατώτερα τοῦ λαοῦ στρώματα οὐδὲν περὶ τούτου ἀμφέβαλλον.

Μεταξὺ τῶν ἀπιστούντων φυσικῶς διεκρίνετο καὶ ὁ ποτὲ αἰχμαλώτος τοῦ Ναβάβ. Ὁ ἄθλιος οὗτος τρελλοῖνδος, θαμβωθεὶς ἐκ τῶν θελημάτων τῆς ἀμοιβῆς, θερμαινόμενος δὲ καὶ ὑπὸ προσωπικῆς μνησικακίας καὶ ἐπιθυμίας ἐκδικήσεως, οὐδὲν ἕτερον διανοεῖτο ἢ ν' ἀναχωρήσῃ πρὸς εὐρεσιν τοῦ Ναβάβ, ἐκ τῶν προτέρων βεβαίαν τὴν ἐπιτυχίαν του θεωρῶν. Τὸ σχέδιον αὐτοῦ ἦν ἀπλούστατον. Ἀπὸ τῆς ἐπαύριον προτιθετο νὰ προσφέρῃ τὰς ὑπηρεσίας του τῷ διοικητῇ, ἕνα ἀκριβῶς πληροφορηθεὶς ὅ,τι περὶ τοῦ Δανδου-Παντ ἐγινώσκετο, δηλαδὴ ἐπὶ τίνος ἐστηρίζοντο αἱ ἐν τῇ εἰδοποίησει πληροφορίαι, ἐσκόπει ν' ἀπέληγῃ εἰς ἡν χώρην ἤθελεν ὑποδειχθῆ ὁ Ναβάβ.

Περὶ τὴν ἐνδεκάτην ἐσπερινὴν ὥραν, ποιήλους ἀκούσας λόγους, οἵτινες συνταράσσοντες τὸ πνεῦμα αὐτοῦ ἐστερεοποιοῦν αὐτὸν ἐν τῷ σχεδίῳ του, ὁ Ἰνδὸς ἐσκέφθη ἐπὶ τέλους ν' ἀπέληγῃ ὅπως ἀνακαυθῆ ἐπ' ὀλίγον. Ἀντιπάσης κατοικίας εἶχε λέμβον προσωρισμένην ἐν μιᾷ τῶν ὄχθων τοῦ Δούδμα καὶ διηθύνθη ἐκεῖσε

ὄνειροπωλῶν μὲ ἡμικλείστους ὀφθαλμούς. Μηδὲν ἄμφιβάλλον ὁ Φακίρ δὲν κατέλιπεν αὐτὸν ἀκολουθῶν δ' ἐν τῇ σκοτίᾳ προσεπάθει νὰ μὴ προσελκύσῃ τὴν προσοχὴν του.

Πρὸς τὸ ἄκρον τῆς κεντρικῆς ταύτης τῆς Ὠρουγγουβάδ συνοικίας, αἱ ὁδοὶ κατὰ ταύτην τὴν ὥραν ὑπ' ὀλίγων ἐσυχάζοντο. Ἡ κυρία κούων ἀρτηρία ἔληγεν εἰς σκοτεινὰ τινα γήπεδα, ὧν ἡ κορυφὴ ἐσχημάτιζε τὴν μίαν τῶν ὄχθων τοῦ Δούδμα. Ὁμοίαζε δὲ πρὸς ἔρημον ἐν τῷ ἄκρῳ τῆς πόλεως. Τινὲς βραδύναντες, διέβαινον ἐκεῖθεν μετὰ σπουδῆς καὶ εἰσῆρχοντο εἰς τὰς πολυπληθεστέρους ζώνας. Ὁ θόρυβος τῶν τελευταίων βημάτων μετ' οὐ πολὺ ἐξέλιπεν, ἀλλ' ὁ Ἰνδὸς οὐδὲν παρετήρησεν ὅτι καὶ ἕτερός τις ἐβάδιζε κατὰ μῆκος τῆς ὄχθης.

Ἡ προφύλαξις οὐκ ἦν ματαία. Ἡ σελήνη ἄρτι ἀντειλάτα, ἀσταθὲς φέγγος ἐπὶ τῆς ἀτμοσφαιρῆς ἔριπτεν. Ὁ Ἰνδὸς λοιπὸν ἠδύνατο νὰ ἴδῃ ὅτι ἠκολουθεῖτο καὶ μάλιστα κατὰ πόδας.

Ν' ἀκούσῃ τὰ βήματα τοῦ Φακίρ ἦν ἀδύνατον· διότι οὗτος γυμνόπους ὠλισθίαινε μᾶλλον ἢ ἐβάδιζεν. Οὐδεὶς δὲ θόρυβος τὴν ἐπὶ τῆς ὄχθης τοῦ Δούδμα παρουσίαν αὐτοῦ ἐδήλου.

Πέντε λεπτὰ διήλθον οὕτως. Ὁ Ἰνδὸς ἀφικνεῖτο μηχανικῶς, οὕτως εἶπεν, εἰς τὴν ἀθλίαν κούου λέμβον, ἐν ἣ συνήθιζε νὰ διέρχεται τὴν νύκτα. Ἄλλως ἀνεξήγητος ἢ πρὸς τὰ ἐκεῖ διεύθυνσις του. Ἐβάδιζε δ' ὡς ἀνὴρ ἐθισθεὶς νὰ προσέρχεται καθ' ἐκάστην εἰς τὸ ἔρημον ἐκεῖνον μέρος. Ἐντελῶς ἔμπλεως ἦν τοῦ σχεδίου ὅπερ τῇ ἐπαύριον ἐσκόπει νὰ κοινοποιήσῃ τῷ διοικητῇ. Ἡ ἐλπίς τοῦ ἐκδικηθῆναι τὸν Ναβάβ, ὅστις οὐδὲν ὑπῆρξε πρὸς τοὺς αἰχμαλώτους αὐτοῦ μετροπαθῆς προστιθεμένη πρὸς τὴν θηριώδη ἐπιθυμίαν τῆς ἀμοιβῆς, καθίστα αὐτὸν τυφλὸν ἐνταυτῷ καὶ κωφόν.

(Ἐπεται συνέχεια.)

## ΙΣΤΟΡΙΚΟΝ ΑΙΝΙΓΜΑ

Ἔσμεν συνώνυμοι καὶ ἐκ τῆς αὐτῆς πατρίδος. Ἀμφότεροι ἐνδοξοί, ἀλέθριοι δὲ τοῖς βασιλεῦσιν. Ὁ πρῶτος ὑπῆρξεν ὁ χαμερπὴς κόλαξ τοῦ κυριάρχου του. Ὁ δεύτερος θανάσιμος ἐχθρὸς τοῦ βασιλέως ἔφερεν αὐτὸν ἐπὶ τοῦ ἰκρίωματος καὶ τὸν διεδέχθη ἐπὶ τοῦ θρόνου. Ποῖον τὸ ὄνομα καὶ ποία ἡ ἱστορικὴ ἡμῶν;

Τῷ πρώτῳ λύτη δωροῦνται δύο ὠραὶ καὶ εἰκόνας.